

ODAMEES

Nr. 4 (8) 1923

II AASTAKÄIK

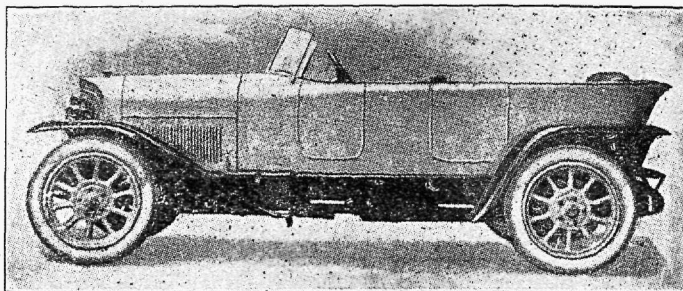

Õäituse number

„FIAT“ luksus-autod

15/20 ja 20/30 H. P.

Kõik mis moodne tehnika auto konstruktsiooni ja välise ilu alal pakkuda suudab on kehastatud nendes paremates Itaalia modellides. Lähemad teated ja hinnakirjad saadab

Ainuesitaja Eestis

HANS WINNAL - TALLINNAS

S. Tatari tän. 1 Kõnetr. 3-42 ja 3-72

Esimene Eesti Kinnituse Selts

Asutatud 1866 aastal

Seltsi märk

Pääkontor: Tallinnas
Jaani tän. 6. Kõnetraaf 785

Agendid igas linnas
ja kihelkonnas

Kõigewanem Eesti kinnituse selts

EEKS

kinnitab igasugust warandust tule wastu 20 protsenti odawama maksu eest kui aktsiaseltsid.

EEKS

wõtab edasikinnitusi wastu wastastikustelt kinnitus-seltsidelt. Waranduste kinnitused on kindlustatud Seltsi oma kapitaalidega ja edasikinnitustega wäljamaal.

EEKS

kui ühistegeline ettevõtte ei aja taga kasusid — ta siht on oma liikmete-kinnitajate waranduslise seisukorra kindlustamine wõimalikult odawa maksu eest.

Iga kinnitaja on Seltsi waranduste ja kapitaalide kaasomanik, kui täieõiguslik seltsiliige.

Palume tähelepanna Seltsi nime ja märki, et mitte ärawahetada teiste kinnituse seltsidega.

AURUSHOKOLAADI VABRIK

A. S. „RENOMMEE”

soovitab mitmekesiseid maitseaineid

Vabrik asub: Tallinas, Volta tän. 3 - Kõnetraat 21-70

Kontor: Vana-Viru län. 13 - Kõnetraat 16-72

Põllumajandusline Keskühisus „Estonia”

*Kõige suurem põllu-, karja ja linnukasvatuse saaduste väljaveoäri Eestis.
1922 aastal põllupidajatelt ostetud kauba eest väljamakstud M 397.282.875.-*

Peakontor: Tallinnas, Jaani uul. 6.

Telegr. aadr.: „Eentrestonia”.

Kõnetraadid: Üleüldine 8-55. Sekretariaat 20-90.

Juhatus 18-91, 20-94. Arveosakond 25-19.

Vorstivabrik: Jakobsoni uul. 4. Kõnetraat 1-33.

Piimaäri: Jakobsoni uul. 4. Kõnetraat 5-18.

Külmetusmaja: Uus Sadama uul. 2. Kõnetraat 4-78.

Tallinnas 6 oma kauplust ja 182 müügikohta. Esitused kodu- ja väljamaal

Piimaühisustele soovitame;

Aurujõliste piimatalituste sisseseadeid Saksamaa ja Daani vabrikutest.

Ilmakuulsaid „Westfalia” koorelahutajaid, aurujõul ja käsitsi.

Rootsi „Baltic” auruturbiiniga piimatalituse sisseseadeid.

Th. Sabroe & Ko. vabriku külmetusmasinaid.

Paul Funke & Ko. vabriku piimaproovimise abinõusid.

Piimatalituste ja külmetusmajade ehituste plaanid, eelarved ja sisseseadete eelarved valmistakse asjatundlikult ja korralikult vilunud jõudude juhatusel.

Seebivabrik A. Frederking

Palmõli seep iseäraldub kõigist teistest sarnastest seepidest eneses sisaldavate puhasste faimõli olluste ja ka uuema valmistamisviisi tõttu.

Palmõli seep võib ka koduseks pruukimiseks, kui ka saunaseebiks tarvitatud saada.

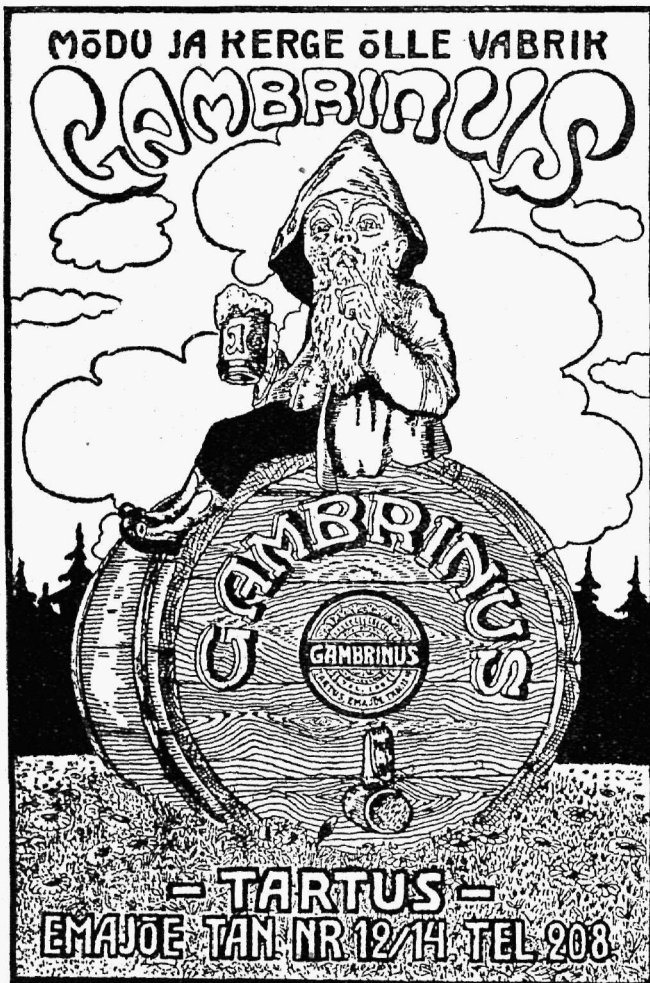
Nõudke igast kauplusest

Tartus, Aleksandri tään. 40-42. Tel. 257

August Goldberg

Oma velle leinab „Ueljesto“

SUITSETAGE
EESTI
PABEROSSE

FRU-FRU

ILUDUSE SEEP „IDEAL“

Ilu võidab alati
Nõudke ja tarvitage ainult ilusseepi
„IDEAL“

Tallinna Krediit Pank, A. S.

Revaler Kredit-Bank, A.G.

Tallinn – Reval

Suure-Karja tän. 23

Telegr.-Adr.: Kreditbank

Asutatud 1907 a

Pank
toimefab kõik-
sugu panga operatsioone
sise- ja välja-
maal

Georg Graf'i

*laialt tuntud Raamatupidamise
kursused — kirjateel*

*Rõhjalik prakt. õpet. liht-, itaalia
ja ameerika süst. raamatupid., kaub.
rehkend. ning kaub. kirjavahetuses.*

**Õpeviis on kolmeaastase
kogemuse järel näida-
nud, et ta kõigile aru-
saadav on ja raamatu-
pidamise oskuse annab,**

*mis tunnistavad sajad tänukirjad
ja rahulolemise avaldused õpilaste
koegade kui ka üksikute õpilaste
poolt.*

*Õpekava tingimised saadetakse
15 mk. postmargi vastu esimesel
nõudmisel välja*

Kursuste adress:

G. Graf, Tartus, postk. Nr. 56
Suusõnalised 3 kuu kursused Poe tän. 9 k. 8

E. Günther

Kuninga tän. nr. 8 — Kõnetr. 15-99

*Kõiksugu väljamaa (Inglise, Prantsuse,
Saksamaa, Daani j. n. e.) maalri ja
tisteri tarbeained värvimiseks, lakeeri-
miseks ja kuldamiseks majade, katuste,
aedade, lagede, põrandate, uste,
akende, laevade, paatide, vankrite,
autode, jalgrataste, mööblite,
siltide, äriruumide ja
armatuuride jaoks*

Eesti Kindlustuse Selts

(end. nim. Eesti Wastastikune Tulekinnituse Selst. Asut 1907. a.)

Walitsus:

Tartus Suurturg nr. 10,
kõnetr. 172.

Osakonnad:

**Pärnus, Wõrus, Wiljandis,
Walgas, Kuresaares.**

Agentuurid:

leistes **kodumaa linnades ja
maakohtades.**

Toimetab:

igasugu waranduse kindlustust **tuleõnnetuse wastu** ;
waateakende ja teiste klaaside kindlustust **pragunemise
ja purunemise wastu** ;

koduse majapidamise asjade, põllumajanduse inventaari ja
saaduste, kaubandus- tööstuse ettevõtete, rahaasutuste, kon-
torite, kirikute jne. kindlustust **murdawarguse ja
rööwimise wastu** ;
elukindlustust.

Kindel wastutus, odawad premiad

Juhatus

Kaubamaja Esto-Muusika

Kõnefraat 10-24 **TALLINNA** Lai tän. 34

*Moodid ja nende
kirjastus.*

*Tiivklaverid ja
pianiinod,*

*muusikariistad
ja nende osad.*

Ainuesitused Eestis :

C. BECHSTEIN, Berlin, Tiivklaverid ja pianiinod. STEINWAY & SONS, New York, London, Hamburg,
Tiivklaverid ja pianiinod. JUL. HEINR. ZIMMERMANN, Leipzig, musik riistad.
A/S „ATTRON“, Tartus, Tiivklaverid ja pianiinod.

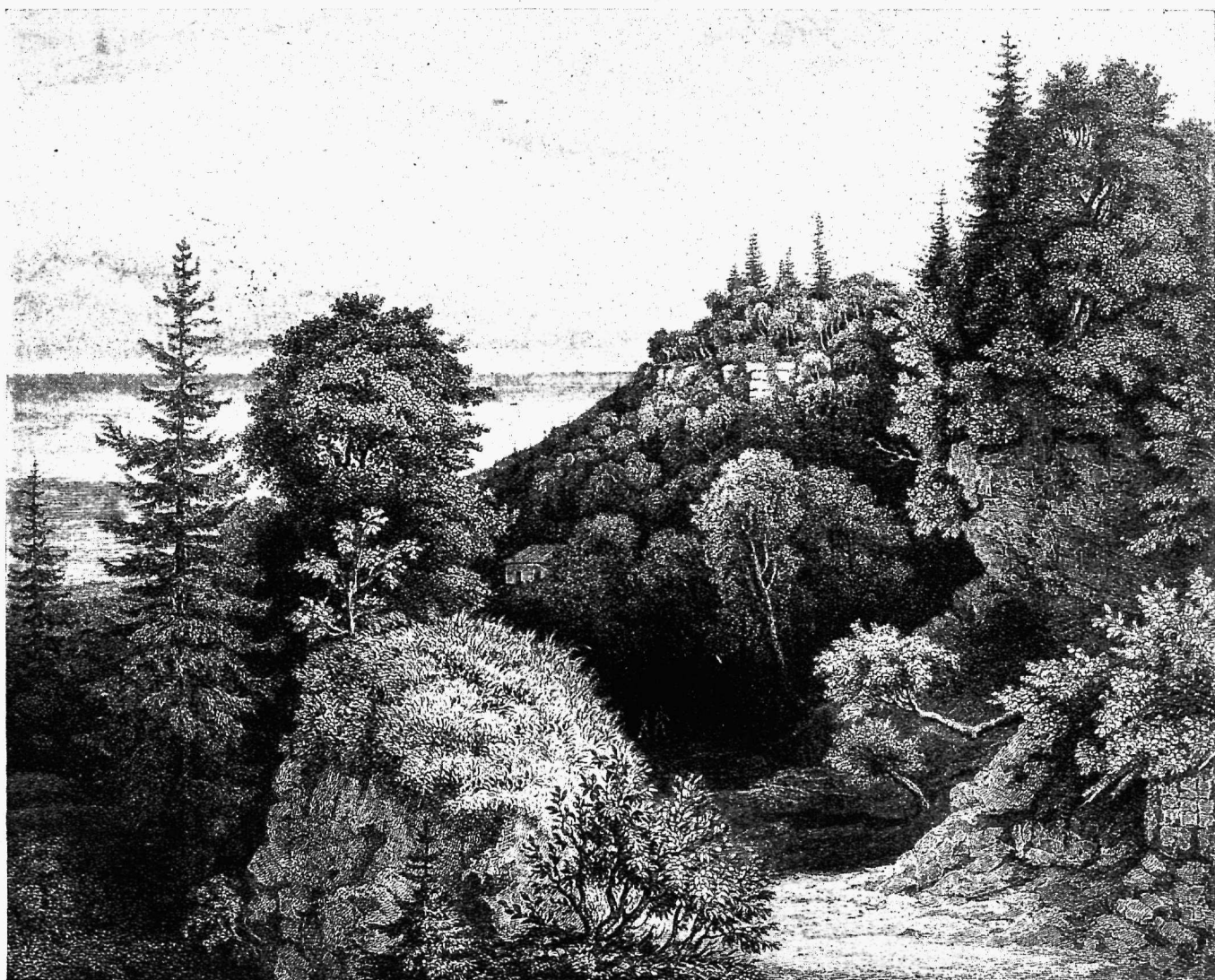
ODAMEES

Alutaguse rand

Kõrge palistusena piirab järsk paekallas Virumaal Soome lahte. Siin tungib ta kohati täiesti rannani, kust 45—50 meetri kõrguselt võib alla vaadata lainetesse, mis uhavad rannal olevaid vähemaid kivikesi ja suuremaid munakaid ning rändrahnne madalal rannaveel. Teises kohas taganeb ta merest kaugemale, jättes mere ja kõrge paeseina vahele laia vöö, millel kasvavad okasmet-sad (Türsamäel) ja suuremad lehtpuude tukad (Sillamäel), mille üle paistab eemalt lainetav veeväli,

kus aegajalt liiguvad aurikud ja mitmemastilised purjekad, kuna kaugemal silmapiiri äärel selgel ilmal sinetavad Suursaare ja Tütarsaarte siluetid.

Kenamaks kohaks Vnumaa (Alutaguse) rannikul on Toila ümbrus, mis enne sõda oli tähtsaks suvituskohaks, kuhu iseäranis palju sõitsid suvitajaid Venemaalt. Ja Toila on tõesti väärt, et teda vaadeldakse, teda maitstakse, elades pikemat aega siin, viibides kõige vähemalt mõned päevad varjurikaste puude vilus, lagedal mererannal.

Ontika rand. W. S. Stavenhageni gravüür.

Vaade paekaldalt merele on ülendav, kuid palju ilusam on paekallas alt vaadates. Kohati paistab paljas paesein, mis tõuseb müürina järsku üles, sünnitades kõrges üleva sakke, lubjakivi poste, hiigla täkkeid, suuri lõhesid, nagu neid nähtud piltidel Saksamaa Harzi mägestikust. Sellel seinal kasvavad just serval suuremad puud, — kased, männid, üksik kuusk — tarvis on tugevamat tuule tõuget ja puu langeks säält alla sügavusse. Kuid puu mis ajand omad juured kindlasti paepragudesse, ei mõtlegi veel kukkuda, olgugi et juba kohati mõnigi puu on langend alla, seisdes ripakil, latv allapoole või kasvades rõhtsalt sügavuse kohal.

Enamasti on aga paekalda alune kattund puudega, mille kasv väga lopsakas, tekitades kena roheline vöö ülemise lageda loopäälse ja all lageda mere vahele. Siin kasvavad pärnad, jalakad, vahtrad, tammed, pajud, lepad suurte puudena, nende all alapuistuna kuusmanid, koerõispuud, paakspuud, sõstrad jt., esinedes paksu tihnikuna, millest vahest raske läbi tungida.

Ja paekalda alusel ei ole kerge kõndida. Tihti langevad ülevalt kalda servalt alla suured pangad lubjakive, mis veerevad hirmsa jõuga libamisi küljel, purustades puid ja põõsaid, mis neile ette juhtuvad. Niisugusesse kohta jääb hävituste kogu, suured lagedad kivimurrud, mille vahelt paistavad välja-

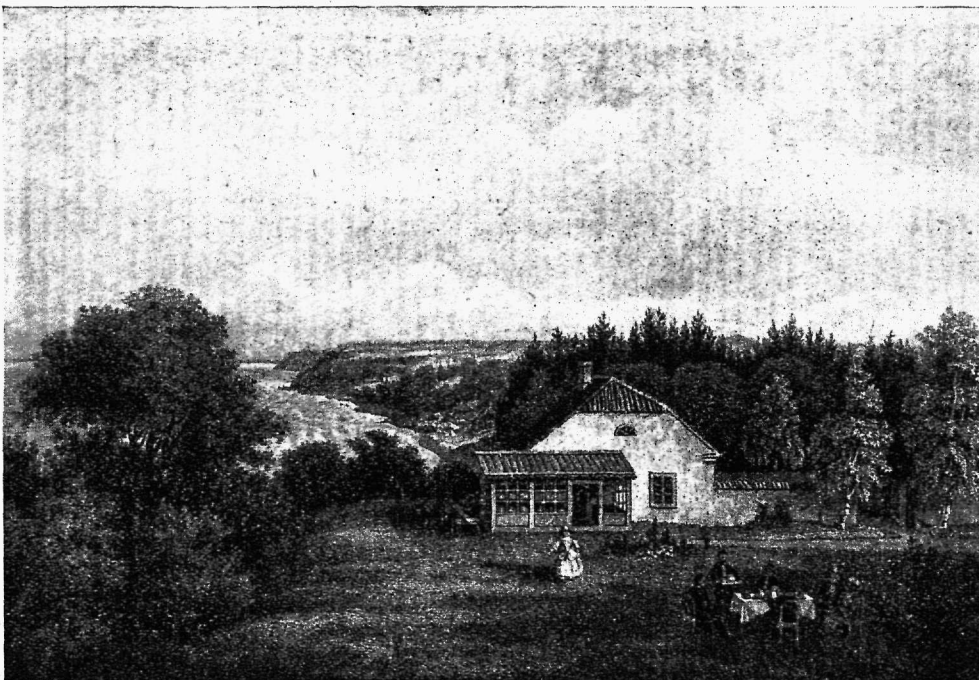

Voka mõis (aastal 1859). W. S. Stavenhageni joonistus.

kuivand puutüved, oksad, murdund risu. Sarnased hävitusvööd vahelduvad põõsastikuga, mis kasvand juba vanematele kukumiskohtadelle, kus paekivi kattund juba punaka oksüüdi korruga. Siinsamas on ka päratumad liivakivi pangad, mis eraldund paekivi alustest liivakivi kihtidest, murenedes aegamööda kildudeks, täites suuremad augud kivirägas.

Väga raske on kõndida just Toila ümbruses mererannal. Siin on paekallas muutnud mõne koha koguni läbipääsmatuks. Paekaldapäälse loo ja põldude taga on tihti sood, madala metsaga. Soost nõrgub vesi paekivi diaklaasilistesse pragudesse, imbudes läbi liiva kihi kambriumi sinisavini*), kust ta valgub merepoole vähemate tiremekestena, ilmudes nähtavale paekalda all kiht- ja uhkallikatena. Siin uhub ta ära mulla- ja liivakihte ja puudega kattund kaldaveerul nihkuvad libedatel savikihtidel nihetena alla, peatades vast lamedamal randjoonel. Lainatav vesi loksutab nende vahelt pehmemad osad ära, kivid langevad lainetele jürada, kuna puud kukuvad ristirästi, tekitades tõsiseid tõkkeid rändajale. Ja vaevalt leidub Eestis teist nii metsikut randa kui on Toila ja Valaste küla vahel. Siin on ilu, mida suurendab just see metsikus.

Mererannalt ülespääseda paekaldale ei ole siin mitte

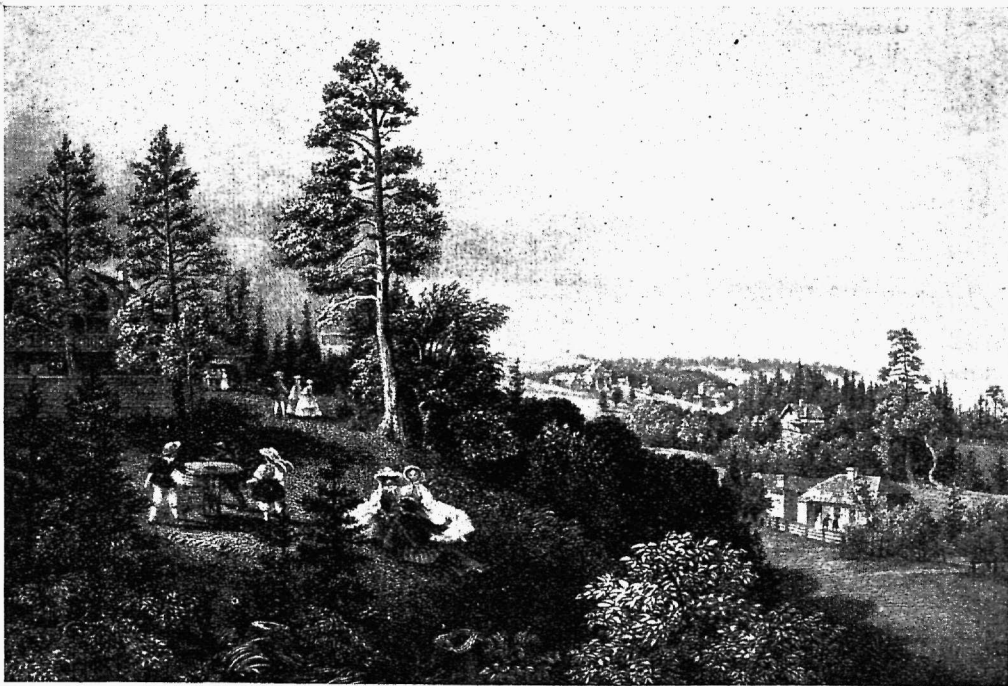
Voka Alt-mõis (aastal 1860). W. S. Stavenhageni joonistus.

*) Paekalda ehituse ja koosseisu kohta pikemalt: H. Bekker, „Paeseina profiil Martsal“. Tartu 1919.

kerge ülesanne. Ja seda võib ainult teatud kohas, muidu takistab ülemine järsk lubjakivi kiht igaüht, kel seks vähegi julgust. Mõnes kohas on paekihid isegi alt õõnsad ja siit ei ole lootustki ülespääseda. Ainult mõnes kohas on liivakivisse ja savikihtidesse tambitud väiksed jalgasemed, kinnitades neile kivikillud puukepikestega; neile kohtadele on pandud käsipuud kõrvale, või murtud maha lähem puu võsu, millele võib toetuda üles-alla ronimisel. Kusagil kaljupraost pääseb ka kaldale; või on jälle tehtud 7–8 meetri pikkused redelid, mida mööda võib pääseda läbi järsust kohast. Ja niisugustel teedel liiguvad üles-alla kaldapäälised elanikud, kel põllutöö kõrval sissetulekuks kalastus, mere ranna ja paekalda vahel ei leidu siin kuigi palju alalisi elamuid. Harjumata käijatel ei paku neil teil liikuda kuigi suurt lõbu. Hobusega saab

Palju huvitavam on Oru ümbrus. Siin on kesk-kohaks Vene miljonääri Elissejevi loss, mille ehituse päale kulutatud suured summad. Lumivalge Itaalia stiilis loss on ehitatud kiirelt voolava Pühajõe oru kaldale liivakivi astangule, mille järsud kaldad suurendavad metsikult üldist ilu. Lossi ümber tore park haruldaste puudega, suured kasvuhooned, n. n. talveaiad, võrdlemisi suur maneesh, toredad elumajad suure arvulisele teenijate hulgale, lossi kirik, terrassid kolonnidega, purtskaevudega, tore vaade Pühajõe orule, — kõik see sunnib vaatlema, imetama. Looduslikku ilu on täiendand igal pool kunstniku käsi ja sellepärast oli enne ilmasõda Oru ümbrus rohkem elavamatest kohtadest, mida käidi kaugelt vaatamas. Praegu on siin kõik enam-vähem laokili, sest puudub peremees, kelle kindel käsi korraldaks endist iludust. Ka nüüd voolab

Sillamägi. W. S. Stavenhageni joonistus.

ainult paaris kohas alla ja üles (Ontikas, Toilas, Vokas, Konjus), tarvitades sellejuures muidugi kõiki ettevaatuse abinõusid.

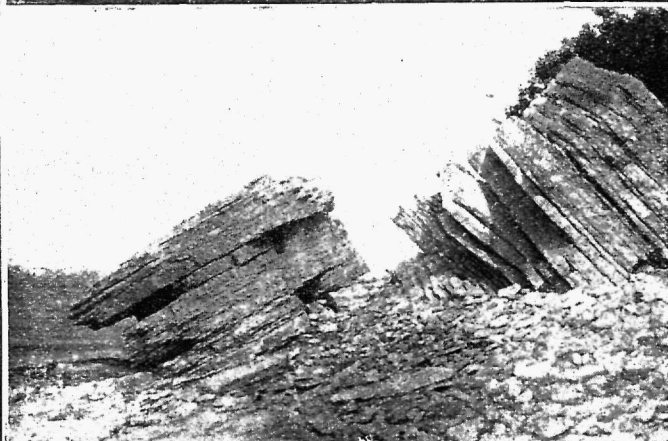
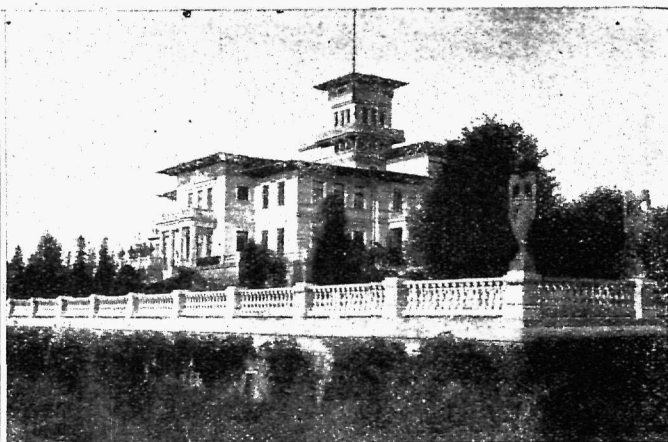
Toila, Oru ja Voka.

Paekaldal on siin kolm tähtsamat suvituskohta: Toila, Oru ja Voka. Viimane neist on väikese oja suu lähedal. Oja, mis oma alguse saab osalt kraavidest lõunapool raudteed olevatest Alutaguse soodest, uhab Voka lähedal liivakivisse sügava salkoru, mille veerud kaetud lopsaka taimestikuga paekallas kaob siin lähedal vähe kaugemale maa sisse, tekidades suure sämbu üldisesse paekalda sirgjoonesse. Voka mõis, mis siin paekalda veerul, on kenamatest kohtadest*).

*) Voka mõisa nimetatakse teistes keeltes Chudleigh. Nimel on Inglis algupära, mis tekkind järgmistel asjaoludel: 19 aastasaja lõpul tuli Peeterburi üks inglise hertsogi proua, kel Briti õueringkondades mingisugune skandaal juhtund ja ostis Virumaale kolm mõisat: Voka, Toila ja Ontika. Vokale andis ta oma neipõlve nime Chudleigh. Mõni aeg siin elades läks ta siit Prantsusmaale Calais linna elama. Voka mõisale jäi aga ingliskeelne nimi ametlikkudes paberites alale (St. Petersburg. Zeitung 1832 Nr. 9).

küll, niisamuti liivakivi pankade vahelt väikesest koopast maaalune oja, varjurikkad puud annavad samuti varju, pargis kasvab endiselt haruldane Eesti taim põõsasmaran (*Potentilla fruticosa* L.), kuid ei ole neid puhastatud jalgteid, hästi korraldatud alleesid, mis endisel ajal. Lossi lähedal suubub merde Pühajõgi, Igor Severjaanini luule ilm. Pühajõgi saab oma alguse Alutaguse suurtest soodest, mille keskel mitmed rabajärved. Paekaldale, kivikihtidele jõudes uuristab ta kõvasse lubjakivisse sügava sängi kõrgete veergudega. Astastmelt tormab jõgi alla, liigutades nõval vähemaid kildusid. Narva maantee kohal kõrge paekivist silla alt läbi pugedes ajab ta alamal kõrge kallaste vahel Lageda veski turbiiniga käima ja voolab siis kataraktina Toila poole, ühinedes Pühajõe küla lähedal Aluojaga Mägara jõgi. Vee rikkus on iseäranis tähelepanemiseväärne kevadel suurveega ja siis on Pühajõgi tõesti ilus.

Huvitav on ka Pühajõe suubumine. Meri loksutab välja suurel hulgal paekivi kildusid, mis langend paekaldalt merde. Suurte tormidega

Ülal pahemal: Martsa kallas Toilas. Ülal paremal: Oru loss Toilas.
All pahemal: Voka rand Nikolai kiviga. All paremal: Langend kalju Päitse rannas.

paisatakse neist terved vallid rannale, nii et see sulub täiesti jõesuu. Ülevalt alla voolav vesi peab omale uue sāngi uuristama ja nii siirdub jõesuu tüki maad idapoolsele (Samasugune siirdund jõesuu on ka Sõtkejõel Vaivaras).

Toilal ei ole praegu ka seda tähtsust, mis varemadel aegadel, kus küla oli täis suvitajaid, kus oli paar kolm pansiooni, poed, pagar ja mitu käsitöölist. Kui meie suurnikud supeluslinnad maha jätavad, et kuski ilusas kohas vaikselt puhata ja kui suvituskohtade elanikud oma hindu ka rohkem normeerivad, võib olla, on siin Toila ümbruses jälle rohkem elu.

Toila ja Oru ümbrus on juba varemadel aegadel rohkem tähelepanemist äratand. Omal ajal mitmesuguseid teateid paekalda ja selle ümbruse üle pärides, seletati Toilas, et Oru park kõik alt truubitatud olevat. Seda sama olevat ka mõnes paigas Toila ümbruses tähelepanna. Truubitamist aga ei mäletavat keegi vanematest inimestest. Oru ja Voka vahel on väikene männimets, n. n. Nõia-

mets, säääl on olnud ennemalt mitmesuguseid keldrid, mis veel mõnikümmend aastat tagasi kaunis terved olnud, praegu aga suuremalt osalt on sisse langend. Niisama olevat Pühajõe põhjapoolsel kaldal Seieri maa pääl Toila küla lähedal 2—3 vakamaa suurusel platsil tublisti lupja maa all, umbes nii nagu hoiti varemadel aegadel lupjaaaukudes. Seda maaalust lupja on hilisemadel aegadel välja kaevatud ja ehitamiseks tarvitatud, näit. Toila Siimoni talu elamu ehitamisel kivimüüri tegemiseks. Praegu olevat aga lubi juba kõlbmatu. Vanemate inimeste jutu järele olevat tahetud Oru ümbrusse linna ehitada, kuid sest ei ole midugi välja tulnud.

Rahva arvamisest näikse tõsine alus all olevat. Eelpool nimetatud ajalehes on muu seas ka tähendatud, et mainitud Inglise hertsogi proua Vokas sissesäänud apteegi. Pääle selle tahtnud ta siin mitmesuguseid uuendusi ette võtta, missuguseid just, ei ole tähendatud. Kuid küllap need keldrid ja määratumad lupjaaukud on pärit neilt ajult.

Gustav Aavakannu

„Odamehe“ päätalitus asub nüüdsest pääle
Tartus Promenaad 7a

Ristimine tulega

Albert Kivikas'e romaan vabadussõjast

(8 järg)

Tundsin kuidas see kole püüguine lõust mu hingest ühes nende kajatustega, nagu põgenedes, nagu ühest metsast teise hüpates tagasi vaatamata kadus, hääbus ja nagu lumi kuumavas ahjus kiiresti lõpuni sulas ja auras. Siis haaras mind äkki niisugune suur rõõmusõöst, et ühes Heidoga sama valju naerma pähvatin. See aga seisis ikka veel seina najal ja tagus rusikatega vastu laudu nagu nõdrameelne. Kui ta näo lõpuks mu poole tõstis, nägin ta otsaes marga läikivat kuna ta naerust kissis silmad otse vees leemendasid. Ta tahtis midagi lausuda, kuid vaevalt sai esimese hääle suust kui uuesti vingerdades seina najale toetas. Alles tüki aja pärast sai ta naerupahkamate vahel suust:

„Oh, sinä kurrat, ok sinä viimäne kurrat!“

Ma võisin aga tõepoolest koomiline olla koletumast ja ekslikust hirmust haaratuna siia rahulikku, peaaegu frondiidüllilissse ümbrusse sööstudes! Olin vist küll näost valge kui kriit ja Heidot ümarguste silmadega vahtida kui elus saatanat, nii et ta mu ees esialgu paar sammu ehmatusest taganeski.

Pikkamisi hakkas Heido naeruhoo väheneda, viimaks võttis ta mahapillat püssi ja istus nagu äärmises rammatus uksepakule. Ta ähkis nagu oleks suure koorma puid järsust mäest ülesvedand, äigas varrukaga leemendavat higi otsaesest ja ohkas mitu korda südame põhjast.

Jätsin ta sinna ohkama ja läksin patarei poole. Tundsin endas otse häbi, nii et verd kogu aeg näos tundsin ja ainult seepärast, et see hirm asjatu oli olnud ja mind Heido ees naeruväärseks tegi. Hakkasin aga end sedamaid kaaluvate põhjuste otsimisega rahuldama, et seda häbitunnet tühjakstunnistada ning seda äsja läbielat hirmutunnet arusaadavaks ja mõõdapääsmatuks teha. Panin mõttes teisi samuti unest ärkama ja jätsin tahtlikult nad veel koledama õuduse saagiks. Vasar! No ma oleks tahtnud näha teda mu tänase hirmusõõdana! See mees oleks sedamaid ehmatuse surma surnud, see on kindel! Ja ma püüdsin iseenese eeski väiksel kunstlikult ponnistet naeru podiseda.

Kuid see häbitunne ei lasknud mind ka siis veel täielikult lahti kui juba suurtükkide ligidusse ja teiste sekka olin jõudnud. Lugesin nende nägudelt olematud muiged, nende harilikud pilkudes nägin, et nad kõik teadsid, ainult kaastundmuse pärast mu vastu seda mulle avalikult ei lausu, vaid ainult tagaselja mu koomilise seisukorra üle kõhistasid. Aga võib olla nägid nad kõik kui ma majast nagu pöörane kriitvalge näoga välja jooksin?! Juhtus kellegi pilk pisutki kauemini mu pääl peatama, tundsin kuidas see mind otse vihas- tas ja piinas ning iga silmapilk ootas kartusega uut naerupahinat. Kuid keegi ei näind aimavadki seda enesearmastust torkivat ora mu rinnus, kõike huvitas praegu ainult patarei. Ja nüüd olin ma südame põhjast tänulik patareilegi, mis meeste huvituse kõik endasse neelas, nii et neil mind piilumiseks aega ei jatkundki. Pikkamisi hakkas mu häbitunne kahanema ja siis tundsin endki sel kasvaval määral huvitust haaravat patarei ja suurtükimeeste vastu.

Need askeldasid kärmesti ja asjalikult oma laskeriistade man. Võib olla, polnud seda kiirust ja asjalikkust niisugusel määral tarviski, kui sääl seda näis olevat.

Panin tähele kuidas nad praegu otse innukalt tühja tööd austasid ja armastasid, padrunikaste siia-sinna tirisid, lõpuks vanale kohale ikkagi tagasi tõid, higi otsaesest pühkisid ja hirmsal kombel kirusid. Kuid kõik see liialdet tegevus oli tingit vist küll sellest, et kogu pataljon uudishimulise pööralt vaatata ja kes siis ei kiidaks hulga pööralt vaatata ees oma ametit ja tarvilikkust, seda pisutki ei püüaks tähtsamaks, raskemaks ja väärtuslikumaks teha, kui see tõepoolest ongi!

Nad seisid küll peaaegu üksteise kõrva juures, kuid nad karjusid oma vahel kõneldes nii kõvasti nagu oleks kuulaja granaadilennu kaugusel. Võib olla, tuli see suurtükimeeste kurtusest, mis pikapäale järskudest mürtsatustest kõrva põrub, või oli see lihtsalt järeleaimamine oma laskeriistade vägevalle ja jõurikkale häälele. Ehk hakkab mõni kuulipildurgi kiiresti ja pöörisede kõnelema oma laskeriista häälituse sisendusest?

„Tuld!“ kähises ohvitseri ärkarjut kõri ja samal silmapilgul mürtsatasid ka suurtükkide raudkõrid, üks sekund varem, teine hiljem. Kuuldus raskete ja vihaste granaatide vihin, see kestis kukkumise pikisilmilise ootamise tõttu koletumalt kaua. Tüki aja pärast tõusis kaugel metsatuka taga paistvate majade ligiduses kolm sorukest, alles hulk aega hiljem kuuldus säält kolm tümpsakut, nagu poleks need üldse hääletumalt üleslöövate sorukeste omad, vaid hoopis mujalt, veel kaugemalt näisid kostvat.

Ja nii hakkas see korduma pea iga viie minuti takka. Mürtsatused — vihin — sorukesed ja kauged tümpsatused. See näis nagu süütu mäng, mida inimesed siin pikisilmi ilutsesid, näis unund hoopis selle otstarve ja ülesanne.

Äkki kuuldus eespool tümpsatus ja ülal läheneva granaadi vihin. Patarei laadis parajasti alles suurtükke ja see tümpsatus ja vihina vastupidises järjekorras kostmine üllatas oma enneaegsusega. Imestuses ja arusaamatuses jääd seda kuulama, kui vihin lõppes ja kusagil paremal pool, tükk maad patareist eemal raksatav kõmakas käis, millele järgnes kildude vilin ja hulumine. See oli vaenlase esimene granaat „vastuteretuseks“ meie patareile.

Sedamaid kadus süütu mäng, ilutsemise asemelle asus erevus ja rahutus, näis nagu iseenesest meele tule-

Meesterahva rätsepaari

M. Andreesen

TALLINNA

Kõnetraat 17-54 . . . Rataskaevu tän. 14-4

Teadustan oma austatud tellijatele et kohale on jõudnud kõik kevade ja suve hooajaks tarvilikud riided

Kolm Eesti auhinnatud iludust

Foto Parikas

I auhind neiu Sinaida Tamm

II auhind neiu Antonie Selberg

III auhind neiu Helmi Veisrik

vat selle ilusa mängu otstarve ja ülesanne. Jalaväe
hunnik patareid läheduses sai hädaotlikuks.

„Ahelikku!“

Nagu kogemata leidis igaüks ise oma rühma, lei-
dis ka kümme sammu eemal teisest oma koha rühma-
ketis. Rutates hakkasid ahelikku jupid mäelt alla
orgu kaduma, end nähtavalt varju hoida püüdes, nagu
näeks vaenlase suurtükisuu säält kaugelt iga üksiku.
Pääkoha vihisesid granaadid, mille seast ei tunnud
oma ega võõraid, ähvardasid otse aheliku keskele lan-
geda, kuid kukkusid kaugele ette või sama kaugele selja
taha. Seljatagant hakkasid kogupaukude asemel kostma
üksikud ja tihedamini korduvad mürtsakud, oli tundmus
kui oleks säält ülal mäel hüglaelukad, kes kõigest kehast
värisedes ja kareldes ähvardasid ja hirmutasid neid,
kes kaugel eelpool järsult turtsatasid ja huluvat metalli
sülgasid.

Ahelik rahmis läbi lume, üle mätaste ja kraavide
kohe neid turtsuvaid metallisülgajaid.

Äkki tuli mulle jälle meele hommikune alandav
juhtumine ja ühes sellega Heido ning ma tundsin nagu
kergendust. Vist jäi ta sinna endiselt tühja mõisa
ukse ette vahti pidama, vähemalt enne lahingu lõppu
ei aima nüüd keegi mu hommikust naeruväärsust!
Kuid järgmisel silmapilgul vaatasin ma paremale poole
kus ta harilikult kümme küünart mu kõrval kõndis.
Ta oli säält, püss laskevalmis kaenlas!

Ma polnud kunagi nii mittesõbralikke tundeid ta-
vastu omas hinges kannud, kui just praegu, äsja sün-
divaid. Siisamaani olin ta vastu seltsimehelikku ja otse
pojalikku armastust ühtlasi ta vastu tunnud, seda
aimasin iseäranis lahingute tulekuil kus ikka ja ikka
teda teiste seast silmadega otsisin kui ta juhuslikult
valekohale oli sattund, mul oli lahingus nagu julgem
ja kergem kui ta mu lähedal oma silma püssikirbul

pilutas või püssi laadis harjund nobedusega, kuid täna
äratas ta nägemine minus lõikavat tusa. See alati
häätahtlik mees sai nüüd mulle otse poolikuks vaen-
laseks, sest ta võis mulle iga silmapilk kahjulikuks
saada, mu naeruväärsuse paljastada.

Ja äkki tärkas minus õiglane tahtmine: saaks ta
täna lahingus surma, ei, parem saagu ta raskesti
haavata, ei, veel parem, saagu ta kergesti haavata, kuid
nii, et ta tüki ajaks rivist välja kukuks, kunni ta
pääluus täna hommikune sündmus vananeb ja hoopis
ununeb. Kuid ta sammus säält rahulikult, aineti oma
ette maha vahtides ja näis hiljutise sündmuse hoopis
juba unustand.

Kui minna praegu pilguks ajaks ta juure, ütelda
talle et ta sellest kellelegi sõnakest ei lausuks, kel seda
ilmaaegu naeru vaja on, seletada talle põhjusedki otsast
lõpuni, ta saaks aru nagu vana sõber ja harjund sõdur.
Jah, ära tee halba mulle sõber ilma põhjusedeta, pole
hää kui kõik naeravad, oleme ikka hästi läbi saand,
paremini kui kõik teised! Kuid ma ei tihkand ta juure
minna, see tundus nagu üleliigne enesepaljastus ja uus
alandus ning kui tal praegu ehk polnud kavatsust
kellelegi hingata, siis ütleb just nimelt, aga nimelt!
Kui mitte enne, siis õhtul pärast lahingut ikkagi! Peaks
ta aga haavata saama, — tõusis minus nüüd otse iha
ja tahtmine selle järele. Vaatasin ta kohmakalt sam-
mutvat kogu pruunis omakoetud palitus. Mis see teeks
kui kuul säält läbi napsataks ja seljatagant välja tuleks?
Ta võiks koguni kergesti puutuda, käeluu purustada
või õlast läbilüüa!

Kuid pea inime, miks on siis sulle aju antud,
pää otsa loodud, kui sa end narrist seisukorrast ise ei
oska päästa! Jah, kui õige ise püssiga nii parajasti
sihiks, nii umbes pahemasse õlga või jala pehmesse
kohta, mitte tappa, ainult haavata, et ta rivist välja-

kukub kunni unustab! Kesk lahingut võiks seda tõesti, siis kuule palju ja keegi ei märkagi, et oma mees, ta ei märkaks isegi, et oma mees —

Kahe põõsa vahel, mõlemad vastupidises korras ümber põõsaste ringi minnes puutsime külgedega üksteisele vastu. See puudutus näis teda nagu unest äratavat, ta vaatas mulle otsa, juba tahtsin talle ütelda, et ta vaikiks hommikuse juhtumuse üle (võiks talle tubaka jaoks natuke rahagi pihku pista!) kui ta imeelik, iseäralik, nagu endassevajund pilk mind üllatas, Ta laskis pikalt oma pilkumata silmad mu näol puhata, kuid neis polnud vaatlemist, see pilk oli nagu läbinägev, koondamatu ja lai.

„Ma täna vist saan otsa!“ lausus ta rahulikult oma rinnutuma häälega.

Jäin kui tulp seisma. Mind haaras järsku hirm selle inimese ees! On ta saatan, et ta mu salasemad mõtted ja tahtmised aimab? Ja viha turgatas minus esile selle hädaohtriku inimese vastu. Tahtsin ta endist naeru kättemaksa ja pahvatin laiast kõrist hirnuma. Ta polnud seda nagu ootand, tunnistas mind sama veidra mittevaatleva pilguga ja pöördus siis nagu haavatuna, naerduna eemale.

Oli ta vihane?

Kuid järgmisel silmapilgul kahjatsesin oma naeru.

Ta võib ju sellest tõesti vihastada ja kättemaksuks kõigile kas või praegu hommikuse juhtumuse avaldada! Järgmise kahe põõsa vahel uuesti kokkusaades püüdsin teda lepitada ja küsisin:

„Millest sa seda arvad?“

„Mul nihuke tundmine“, vastas ta sama rahulikult kui ennistki ja jälle nägin seda imelikku laia, mittevaatlevat pilku.

„Mis sa tühja lobad! Ega sa vana naine pole!“ püüdsin teda keelele juhtuvate sõnadega sõbralikult tõelda. Ta ei lausund aga midagi, vaid hiilis endiselt kümme sammu eemale ja lonkis rahulikult edesi, püss kaenlas, rummukübar pahemal kõrval.

Ja naljakas! Ühe silmapilgu jooksul sain selle mehe vastu tagasi kõik omad sõpruse ja seltsimehelikkuse tunded, mis just vähe aja eest mu hingest olid kadund. Ja nüüd teadsin ka, et ta kellelegi mu hommikusest õnnetusest ei hinga ja hakkas südame põhjast kahju ja häbi, et nii pahu mõtteid ta kohta oma pääs haudusin. Ma ei tahtnud, et ta surma saaks, ei, ma ei tahtnud praegu enam ta kõige kergemat haavamise juhustki!

Ees kuuldus üksik püssipauk. Ja järgmisel silmapilgul märkasime vaenlast, siis mitut, kes põõsaste vahelt ahelikku sihtisid, mitu pauku veel järjestikku plaksatasid ja kuulid raagudes ragisesid ning oksid murtisid. Nagu ülbe väljakutse pääle nagisesid püssilukud ja käis põrin ühest aheliku otsast teise. Vaenlane ei lasknud vastu ja kadus kui tina tuhka. Põõsastik lõppes ja nüüd nägime lagedal, mäekühmu taha põgenevat viit vaenlase piketti, kes aga enne varju said kui meie kuulid nendeni ulatasid. Mäe otsa jõudes võttis meid vastu aga kogupaugu kuulirahe, ahelik laskis kõhuli ja algas lahing nagu harilikult kõikide pahedega ja närusustega. Suurtükid olid mõlemal pool vaikind, nüüd oli kord jalaväe tinavihma käes. Kuid vaenlane seisis kindlasti oma kohal, ega taganend säält ka kolmetunnilise vastastikkuse laskmise järele. Tal oli jumalik positsioon, ees sügav org, lage mägi järsu kaldaga selle taga. Mis aga ta veel julgemaks tegi oli see, et teda peaaegu võimata oli ümberhaarata. Pahemal pool oli sama-sugune org ojakesega, mis jooksis kuulidega paralleelis, säält orust ülejooksmine oli vaenlase alalise tule läbi

mõttetu. Nii kükitasime säält nokkapidi koos kunni päevaveeruks vaevalt tund aega oli jäänd. Vaenlane ei lasknud aga ligi.

Siis võttis kapten tarvitusele viimse abinõu.

„Teine rühm, ahelikust üksa üle pahempoolse oru jooksta!“

Rühm tuli mäelt alla tagumisse orgu ja liikus pahemalle poole. Ülejookstava oru kaldal oli vana heinaküün, selle nurga taga aga vilistasid juba kuulid. Praegu tuli neid ainult mõni harva, nagu siia äraeksides, kui aga kapten esimesena jooksis ja juba üle oli jõudmas hakkas neid tulema iseäranis ägedasti, nagu oleks keegi surmakülvaja kamalust neid siia heitnud.

Järgmise ülejooksja ajal hakkas nende kuulipritsi oma linte siia tühjaks peksma. Mäe otsas olev meie ahelik unusteti hoopis, kõik laskeriistad koondeti viimse ni siia. Seekord aga vedas meil pööraselt. Nende kuulipritsi võttis sihtraua liig kõrge, püssimeestelgi oli nähtavasti vale silm, sest ainult harva sipsatas mõni kuul jooksja läheduses lumme. Ainult üks mees oli seljakotist kuuli ilma enese teadmata läbi saand, kui eelviimne sama tervena ja puutumatu üle jooksis kui kõik teisedki.

Ainult viimne ei söandand ülejooksmist ikka veel ettevõtta. Tõsi küll, ta katsus seda juba mitmendamat korda, jõudis sammu küüni nurga tagant välja kui uuesti tagasi jooksis.

Teistele võllarogadelle tegi aga see lõpmata nalja. Mis viga narrida kui ise juba õnnelikult hädaohust pääsnud! Nad hakkasid teda kahjurõõmsalt tõnkama, karjudes kõigest kõrist üle oru.

Omaks imestuseks tundsin selles mehes Heido. Ta oli alati oma harjumuse tõttu olnud julgem kui teised, seda enam aga narriti teda nüüd, nagu ta alaliste teiste tõnkamiste kättemaksuks. Kaptengi sai vihaseks, mis temaga õige harva juhtus. Ta ehk kartis vana sõduri halba eeskujut teistele ja karjus tigeada häälegi üle oru:

„Ruttu marsh! Ma lasen su ise maha, ruttu marsh!“

Järsku tuli mulle meele kuidas sama Heido mind hommikul naeris ja korraga ärkas minus rõõmus kättemaksu instinkt ja pasuna moodi käsi suu manu pannes kukkusin naerma ja karjusin üle oru mis jaksasin:

„Oh, sinä kurrat, ok sinä viimäne kurrat!“

Ta oli praegu aga tõesti koomiline oma julguse puuduses. Ta tipples küüni nurga taga kui paljajalu pliidiil, ent kuuldes kapteni ähvardust ja samal ajal ka minu sõnu ja, võib olla, tuli talle just seetõttu silme ette mu hommikune naeruväärne seisukord, millega ta praegu ehk end võrdles.

Ta võttis nüüd sammu viis tagasi, viskas pikad sammud hoo võtmiseks ja oli juba järgmisel momendil lagedas orus, kus ta kuulidelle vastu vahtides poolt sammu jooksis. Paar sülda ära jookstes jäi ta aga toksti seisma. Ta tahab vist hull uuesti tagasi minna, kui juba pool maad ära jookstud! Ei, näe, ta pillas püssi, ta jalad käisid põlvedest kokku kui noaliikmed, ta kukkus nagu kokkuvarisedes hunnikusse ja jäigi lamama. See oli silmapilkselt surmasaanu kukkumine.

Üh. „Savi“ ladu
Tallinnas, Väike-Tartu m. № 8
Telef. 21-75

Kausid, kruusid, piimakanud, moosipurgid, lillepoisid, lillepottalused j. n. e. odava hinnaga jaot ja huupi

Igasugu ahjumaterjaal

Aino Kallas

andis hiljuti Budapestis kirjandusliku õhtu, kus ta oma Eesti ainelisi novelle ette kandis.

Alles nüüd tulid meele ta sõnad:

„Ma täna vist saan otsa!“

„Mul nihuke tundmine!“

Kuulsin neid sõnu, nagu oleks ta praegu ise neid mu kõrva ääres korrand oma rinnutuma ja tubakast poolkähiseva häälega.

17.

Mie rühma orust ülejooksuga lõppes lahing. Vaenlase tuleandmine vaikus juba paari kogupaugu järele, mis meie püssid talle pahemast küljest andsid. Ta jättis sedamaid maha omad seisukohad, mis ümberhaaramise tõttu võimatumateks said kaitseda. Ainult kaugel paremal pool kestis veel tulevahetus, nähtavasti aga ainult olukorra teadmatuse tõttu, sest vaevalt oli ta oma parema tiiva taganemisest aimu saand, kui säältkki kiires korras minema läks ja oma hää positsiooni ilma raskema võitluseta maha jättis.

Et aga varssi õhtu oli jõudmas, loobus jalavägi terve päevase lahingusolemise väsimuse tõttu neile järgimast ja hakkas selle asemel omale öökorterit otsima, kuna ainult vaheajal meile mõisast järele jõudnud patarai asus nüüd oma shrapnellidega taganevaid vaenlase ahelikke ja moonavoore tülitama.

Päike oli juba looja veermas kui meie rühm omale öökorteriks määrat üksiku, pika talumaja ette jõudis. Õlgedesse heites hakkas jälle nagu harilikult kokkade ootamine, nende kirumine ja kui nad lõpuks siiski olid jõudnud oma auravate kataldega, tormasime söögi kallale kui näljased hundid.

Parajasti kui ma oma tühjakssöödud katlakest ja lusikat kaevu ääre läksin külma veega loputama, tuli õue lai sanitaari regi ja jäi rehala väravate ette seisma. Senni kui rehala väravaid avati, märkasin ma rees surnuid, mille arvu ma nende segamini paisat asendite tõttu kätte ei saand, kuid mille seast ma rummukübara tõttu Heido esimesel pilgul tundsin.

Vahepääl olin hoopis unustand ta surmasaamise fakti lahingu hasardis, nüüd aga tuli see mulle jälle nii selgesti ja täpipäälsete üksikasjadega meele, otsegu oleks mu silme eest mööda libisend seda sündmust kordav film, kuna kõrvades kuuldus jälle imelik rinnutu hää:

„Ma vist täna saan otsa, mul nihuke tundmine.“

Alles äsja oli see mees minuga kõnelnud, alles täna hommiku oli ta mu põhjusega hirmu üle naernud nii, et tal silmad otse veest leemendasid, alles äsja olin selle mehe vastu sõprust ja viha tunnud, tahtnud ta surma — nüüd oli ta aga tumm, sõnatu, kuna ma ta elutama korjuse vastu ainult pühalikku õudust tundsin. See polnud enam mu sõber, mu seltsimees, minnu ei sisendand see vastik lihatomp enam muud mingit tunnet pääle vastikuse, midagi polnud enam meis ühist — sest ta polnud enam vabä tahtmistega inime, see korjus oli kole paroodia, jõe hernehirmutis, millele oli antud inimese keha kuju — meie vahel oli see, mis mind tast nagu peletisest eemale tõukas — surm.

Läbesin teda vaid silmapilgu vaadata, kui juba tugev tülgastus mu eemale virutas. Nagu enesekaitse, tung nagu oma närvide sääst, tõusis minus murdmata tahtmine temast võimalikult ruttu eemale saada, ta hoopis unustada, nii kiires korras kui võimalik.

Õlgedel lebedes väsimusest surisevail ja pakitsevail liikmeil ei jätnud mind see ilge tunne aga nagu kiuste. Need krabisevad õlekõrred olid nagu pisikesed pumbad, mis mulle selle ilguse saasta järelejätmata sisse pumpasid.

Kuid varssi haaras mind raske sõduri uni, mis tuli nagu päästjana, hääna sõbrana, millest siin ei kunagi puudu ole, igal õhtul viskub ta su pähe nagu kott täis huimastayat rohtu, olgu päeva sündmused hirmsad kui tahes.

Ent kuigi kaua ei saand olla ma ses magusas unustuses, kui mind ägedasti üleskisti.

„Vahikord!“ üris kellegi unine hää.

Ma ei küsind kelt see hääl päri ja kas selle omanikul ongi tõeline õigus mind vahti ajada, kui juba enda õlgedelt üles vedasin, püssi võtsin ja välja läksin. Sääl vaheteti mind mu kaaslasega, kes tuseselt enda ette mõmises, kahe mehe vastu, kes meile vahi ülesanded seletasid ja siis rahulolevas meeleolus vahikorralt pääsedes tuppa kadusid.

Mu kaaslane Eduard Murru oli minuga umbes ühtekarja, olime viis aastat ühes klassis olnud ja talve otsa koguni ühes pingis istund. Ta oli laialiste huvidega poiss, palju lugend ja tihti pidas ta kooliajal õppurühinguis referaate. Muu seas olime neil ajal kaunis suured sõbrad, isegi vaated olid meid kui mitte just ühised, siis vähemalt õige ligidalt sugulased. Kuid see ei keelnud aga meid alatasa üksteisele vastu vaidlemast, sest tihti annad ennem polarselle seisukohale alla kui omavaatelsele. See tuleb muidugi küll sellest,

WALTER TEGELER, TALLINNAS

Paberid, kanseleid, koolid
ja joonistusmaterjalid

MÄNGUASJADE JAOSKOND

LINEERIMISE JA RAAMATU-
KÕITMISE TÖÖSTUS

Eritööstus: KONTORAAMATUD

Kauplus ja Kontor:
Raafuse plats 17
Kõnetraaf 20-50

Lineerimise ja raamatukõitmise tööstus:
Liivalaia uul. 3
Kõnetraaf 24-42

et inimesed üksteist liig ligidalt tunnevad, teist aga küüne otsani tundes kutsub see ka välja paratamata väikluse ka kõige tühisemais vaielustes. Kuid see on ikka sõprade vahel ja Murruga olime sarnased sõbrad nagu seda harva ollakse:

Kuid siin frondil oli ta kogu aeg mu silmist ka-dund. Kuid mitte seepärast, et me siin vähem sõbrad oleks olnud, või kumbki ise rühmas, või seepärast, et me teineteisest tahtlikult eemale oleks hoidnud, ei, see sündis iseenesest, ilma meie teadmata ja tahtmata. Kas oli see uue olukorra süü, või polnud me siin teineteisele nii tarvilikud kui kunagi varemalt koolipingil, kes teab, vist aga olid siin mõlemad tingimused mõõduandvad. Sest siin nõuti sõbralt hoopis midagi muud hoopis teisi omadusi, mida ennist olime üksteises hinnand. Kui sääl ligidasteks sõpradeks saamise puhul mängis suurt rolli intelligents, siis siin, just vastupidi, ühendasid enam instiiktiivsemad, loomalikumad kalduvused ja väärtused inimeses. Ja tõepoolest, isesugust tõmbevõimet meie vahel siin ei olnud, puutusime kokku vaid juhuslikult, tarbekorral, nagu tänaselgi ööl ühiselt kahekesi vahiteenistusse sattudes.

Olime esialgu mõlemad tusased nagu inimesed kes värsid ja poole une päält üles kistud. Sammusime kõrvuti mööda lumist teed, sada sammu edesi — möödusime majast, kus magus norin kostis ja tahtmata kadedaks tegi, sada sammu tagasi ja jälle mööda majast.

Kuid pikkamisi kainestusin värskest ja külmast õhust, lume kargest rudisemisest vastu taldu ja tuulehingustest üle lumiste võsalatvade ja põõsaste.

Ent kolmat korda rehala väravaist möödudes tuli mu silme ees jälle esile see film mis enne und pooleli oli jäänud, tuli meele jälle päeval surma saand Heido.

„Ma täna vist saan otsa, mul nihuke tundmine“, kajas kui kusagilt saugelt mu kõrvu. See aga rikkus veelgi rohkem mu meeleolu ja ärritas närve. See oli kui vastik kuke laul, mis hommikul enne õiget ärkamise aega su äratand, ega lakka nüüdki veel kriiskamast oma tigestavalt rumala häälega. See kestis edesi kõigi mu peletavate pingutuste pääle vaatamata, kuna mõte selles suggereerituna nagu lõngakera vastutahtmist ja kangekaelselt arenes.

Miks ei põgenend see mees oma surma eest, kui tal selle saabumisest oli täielik teadvus ja aimus? Miks ei mängind ta kas või ainult seekordki enne lahingusse minekut argpüks, miks ei jäänd ta ahelikust maha, ehk ei kirjutand end sel päeval ambulantsi raamatusse „haigete“ nimestikku? Või ei tulnud talle see üldse meelegi, oli selle viimse pääsmise võimaluse hoopis unustand?

Ehk aga esines see surmateadvus ta isikus uuena tegurina, mis salvas ta egoismi, ta eluhimu täielikult? Võib olla, jõudis see enesesuggestioon fanatismi, kõikumata usuni, millele inime lootusetult allub ja seetõttu otse möödapääsmata surma suhu jookseb? Ja lõppude lõpuks, kas ei või see olla puht häbitunde ja karakteri küsimus? Ta eneseuhkus ja egoism oli ehk kõrgemal tipul, kui ta oma sammu teadlikult surma viis! Tema, kes vana ja harjund sõdurina alati teistele eeskujuks oli olnud, sellesse reputatsiooni ja iseteadvusse saand juba pataljoni algusest pääle oma ükskõiksuse, rahu ja harjumusega, ta ei tohtind, nii lihtne kui ta omas iseloomus oligi, teiste ees argpüks mängida.

Kui lipnik Lassen oma pisitillukese egoismi, võimu ja auahnuse pärast ilma asjata surma suhu jooksis, miks ei tihkand Heido siis seda palju suurema egoismi —

teie eeskuj — pärast mitte ilma tarviduseta teha? Lipnik Lasseni egoism oli pisitilluke, see egoism nõudis ta enese isikukese ülesupitamist, Heido egoism oli aga nii tihedasti seotud teiste omaga, see oli pea-aegu ühine kogu rühma omaga — see oli: üks kõige eest — kõik ühe eest!

Ent igakord rehala väravaist möödudes tundsin ta korjuse ligidust, tundsin, et mu silmad teda sinna pimedasse näevad läbi puust väravalaudade, ta laibas oli kui mingi nägematu ja salapärane võim, midagi raadiumi sarnast, mis säält hoovas, mu närvide külgi kinni hakkas ja nad vabisema pani. Ning see alaline piin, see lakkamatu närvide väristamine tegi otse vihasseks laiba olemasolu vastu. Too oli aga veel seda ärritavam, et mu tahtjõud selle rumala tundega heideldes paratamata alla jäi, mu pingutused selle masendamiseks mingid tagajärgi ei annud, vaid selle veel tunduvamaks ja reaalsemaks tegid.

Murrul oli nähtavasti samasugunegi viha korjuse vastu, sest alati kiirendas ta samme rehala väravaist mööda minnes ja ligines tagasitulles neile nähtava tahtmatusega.

Ning järsku nagu kokkukõneldud salalepingu järele hakkasime valju häälega juttu ajama. Kõndisime üksteise man külj külje vastu ja oleks kuulnud ka sosinal lausut üksteise ütlusi, kuid nüüd kõnelime oma dialooge kui kaks aktööri näitelaval. Ning imelikult tundus, et see oma vali hääle meid tõepoolest rahustas ja sisemist kõhedust vähendas. Ja mida lähemale saime rehala väravaile, seda valjemaks kasvasid me hääled, nagu peaks ka korjuse kõrvad meie arvamisi kuulma.

Nagu mäletan oli meie kõneaine mitte sellest mis meid praegu igapäev ümbritses, vaid hoopis mujalt. Alguses keerles ta tühja-tähja ümber ja lõpuks jõudis ta kirjanduse ja kunsti valda. Meie kõnelus oli eba-järjekindel, loogikata ja kõik praegu öeldud laused oli vana kordamine, pärit neilt referaatidelt, mis ringides ja ühingutes sai peetud.

Aleksander Kerenski
Tallinnas 1917

Foto Vannas

Breshko-Breshkovskaja Foto Vannas
Vene revolutsiooni vanaema Tallinnas 1917.

Ent pikkamisi rääkisime endid kuumaks, meie kõne sai loogilisemaks, järjekindlamaks ja sattusime päris tõsisesse vaidlushoogu nagu vanasti. Aegamisi taandus ümbrus ja olukorra teadvus ning me süvenime oma teadmiste ja loogika rägastikku. Nüüd vaidlesime juba vaidluse enese pärast. Kui enne püüdsime tahtlikult hoida eemale sarnastest ainetest, mis kuidagi võis meid tuua praeguse frondiolukorra igapäevaste tähelepanekute juure, siis ei kartnud me nüüd enam seda puudutada. Ja nagu salavõim, vedas me loogika ja jutuniidid ikka lähemale ja lähemale sellele, mis meid siin igapäev ümbritses. See ootas nagu momenti kogu aeg, et me tunnetest esile tungida, meid nagu laviin vallata ja oma teravate küünte vahele kiskuda.

Kui üles kartulikoobaste juure olime jõudnud ja säält tagasi pöörsime, küsisin:

„Mind huvitab praegu see küsimus, miks kannad sa praegu püssi ja oled siin vahis?“

„Samal põhjusel nagu sinagi.“

„No ütleme, et mul üldse pole praegu põhjust püssi käes hoida?“

„Olgu nii. Kas teab siis lõppude lõpuks härg härjavõitlusel, miks ta hobusel mao peab mahaviskama? Ei tea, ta arvab, et ta teravate sarvedega oma vaenlase, hobuse hävitab, kuid ta ei aimagi, et ta punaste rätikutega kunstlikult vihale on kihutat ja siin ainult oma sarvedega toorete päältvaatajate kinokirge rahuldab.“

„Kuid sa astusid ju pataljoni vabatahtlikult, härg aga ei lähe härjavõitlusele mitte vabatahtlikult, vaid kihutatakse sinna piitsadega?“

„Inimeste piits on aga kodumaa, ühiskond . . . . Ja terake huvitust oli mul ka alguses sõja vastu ning et kõik läksid, oleks minemata jäämine naeruväärne olnud.“

„No ja, ühiskond, kuid sa pole ju kunagi jagand nende tönisonide, pätside, larkade ja laidoneride isamaalisi tundeid?“

„Ei jaga ka praegu, seda rohkem, et mul nüüd veel enam õigust on nende isamaad ignoreerida, meil on oma, neil oma ja see on meie sisemine asi, väline vaenlane on aga meil ühine ja miks siis neid mitte toetada, kui see ka meile kasuks tuleb ühelhoobil?“

„See toetusi aga kõvendab nende kantsi! Sa veeretad praegu uut torni nende kindlusse, mille vastu sa pärast ise tormi pead jooksuma?“

„Ma ei näe, et ma sellega omale ja oma mõtteliste halba teen, kui me pärast oma ehitet kantsi vastu tormi läheme jooksuma, meie pool on siis vähemalt moraalne õigus ning teisest küljest — mida kurjem meie vastane seda suurem võimalus on tormijooksjal oma teenuste eest ootamas, seda suurem söödamaa ta egoismi maksmapanemises, seda suurem lõikus auahnusel.“

„Puuduvad ainult kraetäpid nende tormijooksjate tarvis väljajagamiseks ja kas sa arvad, et on meil niipalju idealiste kes ilma täpiahnuseta pätside kantsi pääle tormi lähevad jooksuma?“ püüdsin teda taga mõtteliselt ironiseerida.

Ta ei saand aga sellest aru, või ei pannud lihtsalt tähele ja vastas:

„Kraetäppide süsteem jääb maksma ka sotsialistlikus ilmakorras, vahe on ainult nende väljendusviisis ja muidu ei saaks üht võitlevat leeri teisest eraldada. Iseenest ongi see pisitillukeste kraetäppide saamine ja teenimine — inimlik egoism — kõik rahvuslus, shovinism, tagurlus, edumeelsus, kommunism, kodumaa kaitsehimu, heroism, verijanu, viha ja armastus. Egoismi kadumine, kraetäppide kaotamine, mis täiesti võimata, tähendaks kultuuri, tsivilisatsiooni lõppu, elu seisakut, maailma surma, inimsoo viimset päeva. Ainult seda psükoloogiat, mida inime ise näib häbenevat, kaetakse üle hurmava idealismiga, püütakse üle võõbata kirjandusliku valega, mida lõpuks isegi uskuma ja tõekspidama hakatakse. Imperialisti, kommunisti, rahvuslase ja isamaa äraandja hingepõhjas tuksub ikka üks ja sama täpikeste himu.“

Ta sai nüüd hoogu, oli näiliselt unustand kõik ümbruse, ta peksis rusikaga kord omale vastu rindu, vehkles sõrmega mu nina all, kuna ta silmad rahutult siia sinna tiirlesid, nagu igaltpoolt mõttele jatku otsides.

„Protest, mäss, revolutsioon vana ilmakorra vastu, põhjeneb sama täpikeste psükoloogia pääl, kui nad siin küll salatakse, on see teadmatus, naiivsus, suur enesepete ja vale iseene kirkede vastu. Ideid on massile ainult niipalju vaja kui ta rahuldab seda täpikeste himu, inimlikku egoismi; eluvõim ja läbilõöv idee on vaid see, mida rohkemale hulgale ta saab auahnuse söödamaaks, mida suuremale hulgale ta töötab au ja võimu. Ka ristiusk oma asketismiga on sama aukraadide psükoloogia, ainult selle vahega, et need aukraadid „säälilmas“ kätte antakse. Võib olla käib ristiusk viimasel ajal ainult seepärast alla oma „säälilma“ taev ja aks põrgu jagamisega, et see jaotus küllalt praktiliselt ja eluliselt sisse-äetud pole. Säetaguga taeva ja põrgu samuti aukraadide süsteem — lipnikust kindralini — ja kiriku võim oleks maapääl igavene. Aga eks olegi nende „pühad“ juba midagi kindrali taolist!“

Ta lõi käega suure ringi ja podises siis nii otsekoheselt lõbusasti magusat naeru ja näis nagu oleks tal see laeng ammu valmis olnud ja nüüd alles välja lastud.

„No ja — säälilmas küll, aga miks minnakse siis nüüd just säält neid aukraade otsima kus nende „kodeksi“ veel pole loodud — uuest ilmast? Ja sa unustad

idealistid hoopis ja viskad nad lipnikkudega ühte aukraadide patta?"

Mul oli kade ta häästmeelest oma vaimurikkuse üle ja nüüd katsusin igat moodi paradoksidesga salvata. Kuid ta ei pannud seda tähele, vehkles jälle mu nina all oma sõrmega ja jatkas:

„Uuest ilmast? Hee — hee — vanailma aukraadid on kõik kas välja jagatud, või ammu nähtud, selle aukraadide kodeks on shablooniks saand, mass aga ei asmasta nii väga shablooni — anarkiline kodeks on võluvam! Ja idealistid? Kas ei taha nemadki ideid tuhnides ajuurgastes kraetäppe oma vaimlisele kuuekraele? Vahe on ainult nende saavutamise abinõudes ja laadis. Ühel on see raha, teisel riigivõim, kolmas aga, kel kumbalgi alal õnne pole, see püüab ilusate või hirmsate ideedega täpikeste manu saada, ainult, et ta oma naiivsuses rohkem end petab, kui teised otsekoheemad inimesed. Ja kas tead, idealist on koguni kõige auhanem ja sellega ühtlasi kõige verijanulisem inime. Uus idee mida mass omaks võtab, toob paratamata kaasa sõjad, näljad ja katkud! Ja kas pole lõpuks rahuaate looja kõige verejanulisem elajas maa-keral? Rahu tuleb siis kui tilka verd enam valada pole!“

Ta naeris jälle oma mõtteleiu üle ja vaatas mulle nüüd otsa nagu ülalt alla nagu kukk kes parajasti vastasele surmahoobi annud, nüüd tiivu saputab ja kriiskavalt laulab.

„Ja, täna tahame rahu, kuulutame inimese armastust, kuid homme leitakse uus idee, rahu on igavaks saand, inimeses on ärkand verijanu, ta tahab saada võidu puhul omasarnase üle kraemärke oma narri bala-noonile! Ja kes ütleb, et inimkonnale verivalamist tarvis pole? Võib olla on see talle sama tarvilik kui söömine, joomine, magamine ja signemine? Kui ilm liig haiglaseks ja laisaks saab kauase rahuelu mõnustuste järele, kui sinna liig palju mäda ja üleliigset verd kogub, kas ei tule talle siis aadrit lasta, liigliha sõjaoperatsiooni noaga maha lõigata? See arstimise meetod pole aga sugugi hirmsam kui inime ise, sest hirmsale loomale on vaja ka hirmust arstimise viisi — sõda.“

„Sinu suu läbi kõneleb ennesõjaaegne Marinetti — sõda kui hügieen, sõda kui arstlik operatsioon! Kuid ütleme, inime jääb haigeks pimesoole põletikku, ta tiritakse sedamaid operatsiooni lauale, kuid välja ei lõigata mitte terve sool, vaid just mädanev pimesoolik! Sõtta aga mobiliseeritakse kõige tervemad mehed tervemate seast, koju jäävad ainult vigased ja sandid, sõjast tulevad ka tagasi lombakad ja ühekäelised ning selle tõttu kasvab ju ainult vigaste protsent ja see on siis sinu meelest inimesoo arstimine?“

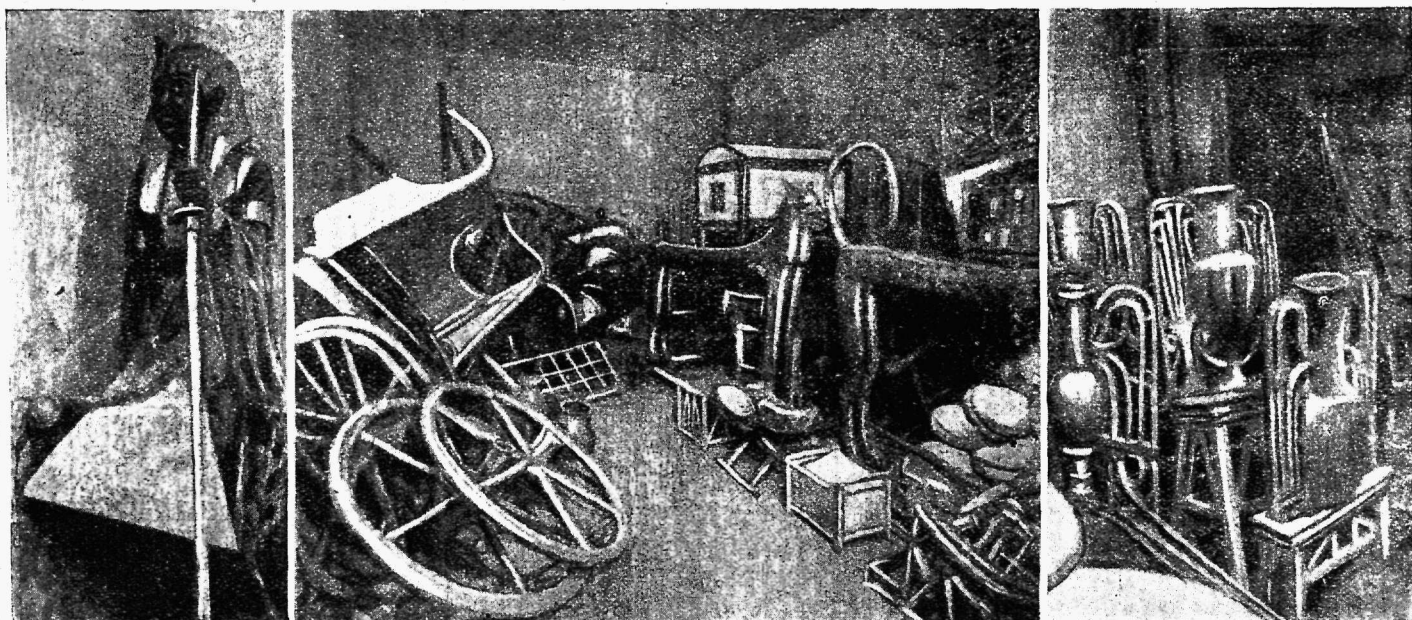
Nüüd oli minu kord võidurõõmu oma vastase üle tunda, kuid nii mullegi kui temale polnud tähtis vaidlemise sisu ise, vaid sõnade loogika, millega teist umbkotti katsusime tõugata. Et aga meil liig ühised vaated olid, siis sattusime paratamata paradoksideni, mida me kumbki iseenda ees omaks ei tunnistand, vaid ainult strateegiliselt üksteise vastu tarvitasime.

Ta oli jätnud kätega hasartse vehklemise ega lausund tükil ajal sõnagi. Nähtavasti mõtles ta mulle vastulauset, ta nägu oli tõrssis oma viltulöömisest, millega ta mulle võimaluse andis vastuparadoksiga ta kunstlikku loogikasüsteemi äiata. Ent siis tõusis ta käsi jälle ja hakkas oma harilikku vehklemise protseduuri.

„Ja, aga kui seda tervet liha just liig palju saab, kui ilm terveile musklitele liig kitsaks saab — haiged surevad iseenesest, neile polegi tarvis mõõka nürida või seebitet nõõri raisata. Ning kas ei kisenda iga valmissaand teos, iga küps kultuuri saavutus oma hävitamise järele. Kui kultuur liigproduktiooni all kannatab, kui inimese egoismil liig vähe korda läheb selle üliproduktiooni tõttu kraemärke teenida — kas ei hakka looma see tarbetu varandus siis ise inimeste käte abil oma hävitajat püssirohtu ja dünamiiti? Kas ei kaota iga teos valmissaamisel looja silmis oma väärtuse, kas pole töö eesmärk vaid ta jätkuvuses, mitte aga lõpus? Kui aga dünamiidile tuli külge süüdatakse, siis ta plahvatab — hävineb küllus, saabub vaesus — uus söödamaa inimese egoismile, auahnusele ja kraemärkide himule, uute väärtuste —“

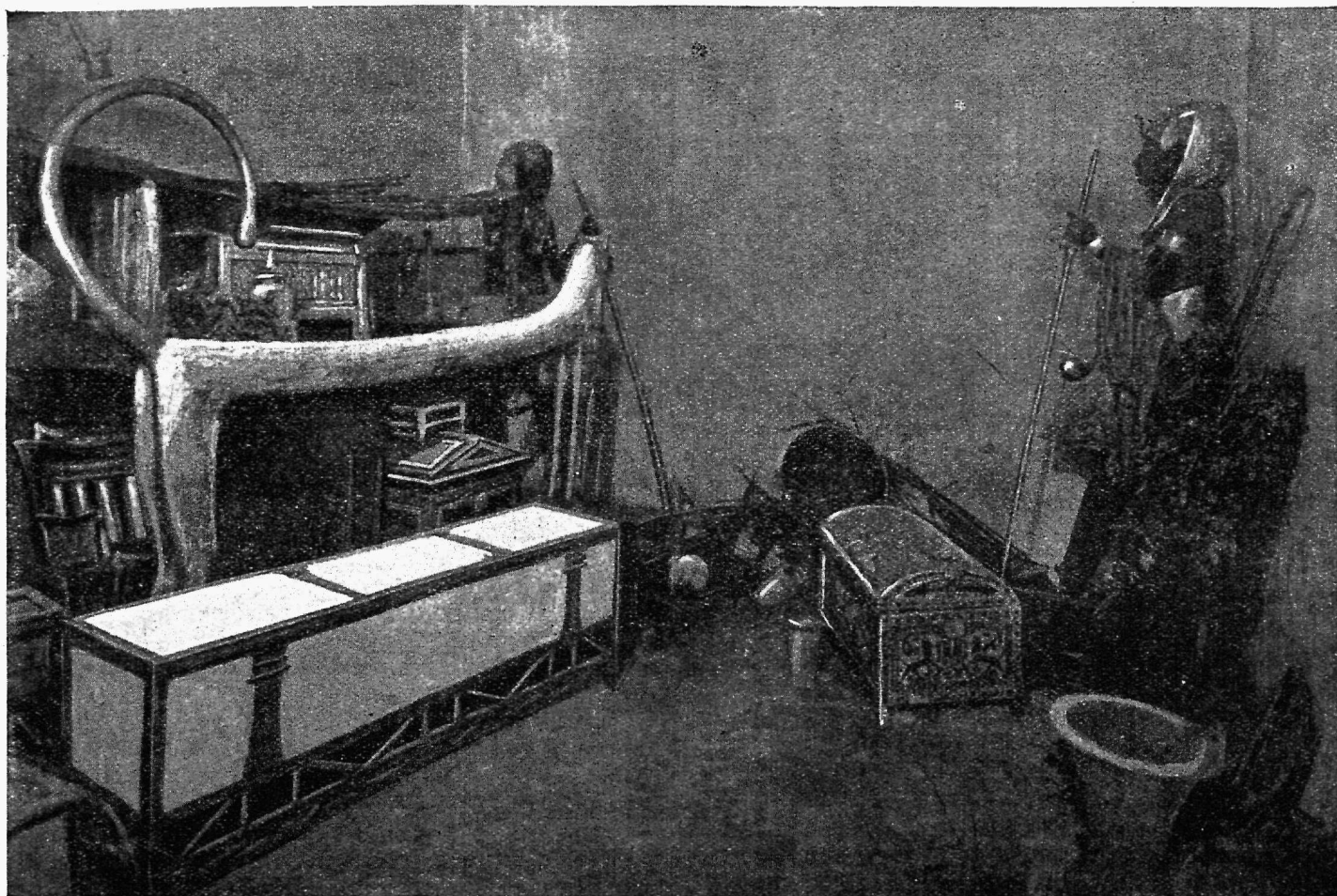
Ta käsi tegi õhus mitu korda korduva ringi, kuid äkki krahmas see püssi õlalt ja tõmbas luku vinna.

(Romaani järg lehek. 134)

Egüptuse varao Tutankhameni haud.

Pahemalt paremale: Varao kuju mille käte päält leiti peene linase riide jäänused. Varao vankrid. Salviastjad millest veel leiti salvi.

Egüptuse vaarao Tutankhameni haud

(Väljakaevandused Luxori juures)

Nagu teame, ei õpi ajaloolased vanu aegu tundma mitte ainult järeljäänud kirjade järele, vaid ka asjade järele, mis sellest ajast kättesaadavad. Sellepärast mõistetak meile see teadusmeeste-arholoogide põnev huvi, mis nad tunnevad väljakaevanduste vastu iseäranis neil mail, kuhu oli hallis minevikus koondunud tihedam elu ning ühtlasi kultuursem elu. Need maad on Baabel, Assüüria, Palestiina, Egüptus, Vahemere Kreeka saarestik jne. jne.

Üks kaugema mineviku haritumaist maist oma tugeva vaimu-kultuuri ning arend tsivilisatsiooniga oli Egüptus, mis järgnevatel aastasadadel tugevat mõju avaldas ümbritsevate naabrite kultuuride arenemisele. Muuseumis laenasid ja õppisid egüptlasid õige palju ka kreeklased. Neilt võtsid edasi oma kultuuri roomlased jne., kelle kaudu egüptuse kultuuri mitmed põhijuurid tuntavalt klassika omapärast ümberloodult kuni meie lääne Euroopa kultuuri ulatavad.

Et Egüptuse aeg väga kauges minevikus ulatab, on tema ajagulu õige tähtsal mõdul tundmaõpitud just nende leidude abil (ka väljakaevatud papiiride kirjad), mis on saadud peamiselt vaarao hauakambride avamisest. (Olgu siin tähendatud et egüptlased oma hauakambri ja võlvi käigud neisse kambritesse, maa alla ehitasid, nii et sarnaste haudade leidmine praegu juhtumise asi on.)

Kõige rikkalikke leidude kõrval, mis aastakümnete kestel saadud, on nüüd sarnase leiu päle juhitud, mis kõik senised leitud kaugemale oma varju jätab. See on nimelt vaarao Tutankhameni matusepaik Luxori läheduses. Tutankhamen oli vaarao 18 dünastiast, kes umbes 1350 a. e. Kristust elas. Tema matusekoha kaevamist juhib nüüd lord Carnarvon oma kapitaaliga ja abiliste egiptoloogide Carteri ja Callandri abil.

Tutankhameni hauda leidmine on nii egüptoloogide, maa pärselanikkude ja määratu hulga turistide päevahuviks saanud. Inglise lehed kõnelevad sellest pikalt ja põnevalt. Toome selle järele siin tähtsa leiu üle kokkuvõtte.

Luxori läheduses, lõuna pool vanast Thebast, satuti kaevates ühe kinnimüritud värava ette; sääl viis umbes 25 jala pikkune kõik sisemise värava juurde, mille avamisel jõuti esimesse kambri. Sääl leiti suur kogu kallivärtuslike kunsti ja kunstikäsitöö teosid ning tarbeasju. Muuseumis leiti sääl trooni tugitool, rikkalikult väljalõigatud hõlguvate asemade kaks, tore nikerdatud kalliasjade kirst (mille sisu senini läbivaatamata, kaks kuninga kuju, neli vankert, kunstipäraseid kappe, kuldbronsist muusikariistu, riiete manekene kuninga riide jaoks, vaasid alabastrist, egüptuse fayensist ning suur hulk muud, mis Egüptuses surnuile allailma minekul kaasaanti.

Kõige muu kõrval leiti sääl veel üks kinnas, mida kuninganna omaks peetakse, ja isegi üks lillekimp, mille üksikud lehed, vaatamata 3000 a. mineviku päle, veel rohilised on (olgu tähendatud, et maaalusel õhunappuses ja vaikuses asjad kergesti ei kõdune).

Teisest kõrvalkambrist leidsid uurijad määratu arvu vääruslikke asju, mis olid segamini hunikusse paisatud.

Kõige põnevu keskkohtaks uurijatele sai kinnimüritud ja pitseeritud üks, mis kolmandasse kambri viis. Kummalgi pool ust seisid vahitudena sõdurite figuurid. Sääl arvati asuvat vaarao matuse ase, kus tema mumi puhkab.

Selle avamisele asuti suuri hoolega, ning hoiti hästi saladuses (sest egüptuse päriselanikud on väga rahutud, et nende püha mälestusega nii ümberkäiakse). Avamine oli raske. Kui siiski tarvilik avaus oli murtud, tungisid viis säälolijat tullilontidega pühasse surnukambri. See ruum on templi moodi ehitatud, selle seinad on puust ja kaetud kullast plaatidega ja sinakalt säravate kalliskividega. See on surnute kapelle, mille kõrvalseinad kaetud usuliste kirjutuste ning surma sümbolidega. Kapelle idaseina leiti tiivuks, kinni suurte bronsi riividega. See ruum kannab kuninga nime ja viib uute uste juurde, mis senini avamata. Arvatakse et ruum, alaliselt pisemakminev, neljanda ukse taga kuninga põrmu peidab.

Hauakambri kõrval asub uus väikene tuba, kuhu on paigutatud kingitud surnule. See on õieti nii kunsti kui teaduse varakamber Egüptuse uurijatele. Sääl on kullaga kaetud suur laekas, kaetud pühade madudega ning kaitsitud laialisirutatud naisjumalaist; nende näod on sügavas valus sissetungijate poole. Usutakse (pole veel avatud), et selles kastis puhkab vaarao sisekond neljas vaasis, nagu oli Eg. komme. Kambri nurgas seisab jumala Anubisi kuju, sääl lähedal kunsti-pärane looma pääl, allilma sümbol. Samuti leiduvad siin rida kullast ja kalliskividest jumalate kujakesi, palju kastikesi. Vaase, mis on kõik kinni vaarao pitsatiga. Ainult üks neist kastest on lahti, kus on kuninga kuldne kuju istudes musta leopardi seljas.

Nii esialgne kirjeldus. Laialistele hulkadele jääb see varandus esialgu veel tükiks ajaks tundmatuks. Esialgu tarvitab see uurimist, kirjeldamist, aruandmist. On tarvis läbiuurida ka need kirjad, mis on leitud. On ühesõnaga enam-vähem leida see ajalooline tõde, mis kogu leiu ühenduses.

Esialgu olgu aga tähendatud „Times“ sõnadega, et see oli erakorrane päev kogu Egüptuse väljakaevanduste ajaloo, mil Tutankhameni haud avati. Mida ka selle hauda saladustest oodata võidi, ei olnud keegi undki näind sellest, mis end tõepoolest avas.

Kairost teatakse, et uurimistööd tarvilikuks on teind hauda uuesti kinni panna, et seda uuesti detsembris avada.

Nagu väljakaevanduse juhatajad seletavad, on leid väga ärita-valt, põnevalt mõjunud. Lord Carnarvon tuli mitu kord kambri välja, ärev, pani paberossi põlema, viskas selle nurka ja tõttas uuesti alla. Inimesed on otsekui rabatud, seisest elavaks saand halli mineviku ees.

Leiu põnevas on seotud veel ärevusega, mis maa päriselanikkude usuliste tunnete haavamises ilmsiks on tulud. Fellahid on hirmund, kui kõneldakse lord Carnarvonist, kes nende kõige suuremate pühaduste juure sissetungib. Nende ebausik ehmatub igal väikesel võimalusel. Hiljuti nõelas uss surnuks ühe inseneri kanaaria linnu. See oli rahva silmis jumalate hoiatus. Elanikud on vaenulikud ning mitmed eurooplased on surmatud. Keegi tööline on alamkajas küsimusega esinud, kuidas vaataks inglased selle päle kui mõni pasha Inglise kuningate matustepaika sarnasel viisil sisse tahaks tungida. Muidugi on sellel küsimusel teadlaste silmis oma nalja mark juures, aga ta on iseloomulik meeleolu kujutamiseks.

Tutankhameni haud saab igatahes sündmuseks, mis lähemal ajal Egüptuse mineviku meie päevadele mitmete teises ja värskeemas valguses avab, kui see oli teatav senini.

R. K. P.

Kapten Georg Leets

Tuntud kui üks parematest patareiuülematest. Võttis meie Vabadussõjast algusest lõpuni osa, oma haruldase julguse ja enesesalgamise tõttu tegutses ta mõnikord koguni vaenlase seljataga, nii näiteks, läks tal korda P. jaama juures väikese salgaga vaenlase seljatagant selle patareid ära tuua. Ta on kaks korda haavatud. Oma teenete eest on tal kaks vabadusristi.

See sündis nii nobedasti, et ma ainult imestada sain. Kuid mu imestus kadus sedamaid kui nägin teda äreva ja muutund näoga kartuli koobaste poole vahtivat. Nagu elektersädemeist hüplema löönd kerakesed hakkasid mu silmad ta vaate suunas otsima seda mis mu kaaslaste nii järsku närviliseks tegi.

Õhus oli juba hommikust sini, metsatagune taevast hakkas juba koidust valendama, künnil olid näha läbi lume paistvad mustad mätaotsad ning läbi hämaruse paistis kortulikoobaste man ebamääraselt liikuv kogu. Sellest oli ainult osa näha, mis ühe kümme juurest pikkamisi ja ettevaatlikult teise juure hiilis. Ta näis maja poole vahtivat, seda üksisilmi uurivat, siis vahetas ta koha ja piilus uuesti järgneva õletuusti tagant ja nüüd, kui ta nagu kogemata lagedalle tuli, et uue koopakühmu taha kaduda, tõmbas Murru mu käest nii ägedasti, et ta pigistus otse lõikavalt valus tundus ja sosistas:

„Näed, tal on püss . . .“

Samal pilgul näis ka hiiliv ja piiluv kogu meid märkavat, ta tõmbus silmnähtavalt küüru ja hakkas koopamäelt alla ruttama, nagu varas meie pilkude eest metsa põgeneda püüdes.

„Nende maakuulaja . . . põgeneb . . . anna tuld!“

Murru tõukas mulle sääljuures pahema rusikaga kõvasti vastu küljekonte, et peaaegu karjatasin, kuid järgmisel pilgul lõi ta püssi palge ning tuli välgatas rauast, kajas mets ja katus järsust raksakuti. Ta tuli riistale järgnes minu oma ja raksatas samuti. Põgeneja oli viiekümne sammu kaugusel ja peaaegu korruga kostvate paukude ajal oli selgesti näha kuidas ta kukkus.

Sõnalausemata pistime mõlemad kõigest hingest jooksma, komistasime libedaile, jäätund mätastele. Murru

tuikus ja taarus konarlisel künnil, ähkis raskeis saabastes ja pikas sinelis, kuna ta näol ärevus ja rõõm kordamisi vaheldusid, ta sõõrmed kiskusid õhku nagu häädsorti hagijal ja näis kui haistaks ta värske vere lõhna, mida tuul koopamäe poolt toond nagu oleks. Suurele mättale komistades ja lumme külili kukkudes, tõstis ta mu poole kadedusest punetava näo, kui ma tast nüüd mõne sammu ette jõudsin. Ent välkkiiresti oli ta maast uuesti ülal ja viskas juba mõne sammuga mulle järele. Ta tegi sääljuures nii suuri jõupingutusi, et ta hammaste kiristamist arvasin kuulvat, see võis aga olla ainult saapakontsa naela hää, mis jala libisemisest vastu lumealust kivi kriiksatas.

Ähkiatena üles koopamäele jõudes nägime endi ees oigava kogu, kes kättega kõhtu kinni hoidis ja porisel lumel põherdas.

See oli vana naine katkises ja paigat seelikus. Ümber piha oli tal räbalateni kulund suurrätt mis pääst oli kukkudes libisend ja nüüd vanund ja lühikeseks kakend juukseid paljastas. Kaelas oli tal tühi kott, takune hobuse kaeratorp, kepp-koerakaitse oli siinsamas ta kõrval. Nähtavasti oli ta siitküla sant, kes oma hommikust rännakut mööda talusid alustas.

Ta oigas suure häälega ja vahtis meile otsa hirmust laiali venind kahe ümarguse viltiga . . .

Ja endale aruandmata pistime kõigest hingest plagama, eemale, tagasi üle künni, rutem kui me siia olime jooksnud.

18.

Oli mitu väga harilikku lahingut möödunud Heido surmast, mis juba kõigil peaaegu ununenud oli, ainult harva enne und ja hommikul ärgates tuli see sündmus mulle meele. Siis raputasin selle aga sedamaid pääst, sest et ta igakord nagu ähvardusena, nagu ennustusena näis ilmuvat, see meeletuletus tõi tahtmata esile enesevõrdluse otsasaanuga, mis oli otse salapiin nii sügaval enese põhjas, et vaevalt seda oma närvidega märkas. Kuid just see, et ta selgesti tunduv polnud, üle kogu mu tundmusteilmaga nagu mässiva uduna laiali valgus, mida analüüeerides peaaegu polnud olemaski ja ainult aimuses elas, just see tegi ta vastuvõtmatuks mu liig reaalse tunnetega harjund närvidelle. See oli nagu võõras siinses olukorras, nagu pärit kusagilt mujalt, mida pidin vägisi allaneelma ja tahtlikult salgama. See läks mul korda imekerge vaevaga, seda enam, et lahingute õhkond nagu enesekaitseks peletab kõik sarnased tunded.

Kuid ühel hommikul ärkasin hoopis isesuguses meeleolus. Võib olla, et nägin unes Heidot, või tuli see vana isalik sõber mulle meele ärkamissilmapilgul, sest olin harjund sel momendil alati ennist teda esimesena ja oma kõrval istuvana nägema ning alati oli ta siis mind ülesajamas, nagu oma kaitsealust isesuguse lihtsameelse naeratusega vastuvõtmas. Ärgates oli mul tundmus kui oleks mind keegi sõbralikult, päris heidolikult õlast tõugand, silmi avades oleks kui lehvind ta lihtsameelne naeratus mu ees, mul oli nii selge

tundmus kui istuks ta praegu mu kõrval (ehk olin ainult unes näind ta surmasaamist?), keerutaks oma hommikust plotskit, mis tal alati esimene töö oli hommikuti minu nähes, või puhastas sompuliga püssirauda, kui ta vanainimeselise unepuuduse tõttu ammu oli ärgand enne mind. Silmi aga unerähmast pärani saades, nägin istuja asemel ainult tühja õhku. Mulle aga näis praegugi veel selgesti kuuldav ta plotski-paberi rabin ja tubakakarbi kaane kinnilaksatus. Võib olla, oli see ainult õlekrabin ärkavate sõdurite külgede all ja sihtraua laksatus, mis mu unine kõrv hoopis millegi muuna kuulis.

Jälle oli see imelik udu, mida ei näe ega tunne, vaid ainult aimad, mu tunnetes ilmsemalt kui kunagi enne. Rabasin enda ruttu üles, nagu tahtes põgeneda siit õõ kestes hulgaarvuliste magajate lõõtsuvatest kopsudest kuumaks ja lämmastavaks kõetud toaõhu sumbutavast ja viirastuslikust sisemusest. Väljas värske õhu käes lahtus pikkamisi see poolune meeoleolu, kuid seda selgemini hakkas mulle tunduma Heido lähedus. Näis kui oleks ta peitnud enda kuhugi maja nurga, pärani oleva ukse või kaevurakete taha, kust ta mind piilus, habemesse naeris, kui mind nägi end silmadega igaltpoolt otsivat, ise aga tundsin ta pilku nagu hüpnoosilist juga oma keha ja silmnägu puudutavat.

Ja imelik! Nüüd näis mulle koguni loomulik see tunne. Heido ise oli küll surnud, lahingus otsasaand, kuid ta sõprus, see püsis veel pärast surma mu vastu, selle oli ta mulle pärandand kui hinnalisema osa enesest, mis ta korjusest irdus ja mind iseseisvana kehana ümbritses. Mul oli koguni häämeel sellest mälestusmärgist sõbra poolt, kellest pole mul olnud paremat ei enne ega pärast siamaani. Ja nagu mälestusmärgi, nagu talismani võtsin selle suures tänutundes vastu.

Ma ei märkandki oma harilikke mehhaanilisi liigutusi, ahelikku jooksmist, edesiliikumise hakkamist, padruni rauda laadimist, ei püüdnud ka mu kõrvad õhus kajavaid komandosõnu, kogu mu enese ja teiste tegevustik seisis nagu väljaspool mu tähelepanu. Ka nüüd, aheliku üksiku lülina liikudes aimasin Heidot oma kõrval, kümme sammu minust pahemal pool kõndivat, kuid ma ei tõstnud kordagi silmi ta poole, kartes tühja õhku või mõnd teist sõdurit ta asemel liikumas näha.

Ei tea millest leidsin endas äkki kevade tunde. Lumi kraavides, kündidel ja küngastikus oli sula, võsu ja metsi peitis piimakas-rõske udu, mida hingas sula lumi ja läikivad vesiloigud õnarustes. Päike, millest küll läbi selle sompus vinerduse näha polnud terakestki, tundus selle taga nagu maheda leitsaka allikas, mille kiired õhus ja puuoksade küljes rippuvasse aru nagu miljon aimust ja rõõmu külvasid. Lirtsudes lendasid varblased põõsast põõsasse, oksalt oksale, mille niiske koore all tundus pakatavaid, alles salaja hoitud ja hoolega peidet pungasid, see lindude lirtsumine aga näis nagu neid otsivat ja äratavat, nagu rõõmusignaali, nagu nokaorkestri meloodia sünnipäeva lapsi unest virgutavat.

See sulas minus kokku kõik Heido sõprustundega ja näis kui oleks me ainult kahekesi seda sündivat saladust nägemas, mina püssiluku lipatsit lõgistades, tema aga plotskit keerutades ja tubakakarbi kaant laksudes kinnilüües.

See virgutav laksak aga kuuldus tõesti, kuid Heido tubakakarbi kaane omaks oli see liig järsk ja vali, liiategi kui üksikulle järgnes terve ragin, mahe vingumine ja matemaatiline ketramine. Nagu omavolil hakkas

Al.-kaptin Peeter Päts

1918 lõpust Pärnu garnisoni ülem, ühtlasi maakonna komandant. Tema algatusel ehitati õ. jalarügemendile esimene kitsarööpeline soomusrong ja soomusauto. Ta teenused on Vabariigi Valitsuse poolt, pääminister A. Piipi ajal, hinnatud vabadusristi annetamisega.

mu enese püss tuksuma kui korrapärane, pikkamisi lõõv tuiksoon. Tal näis nagu millegist rõõm olevat, ta hüples igal tuksatusel, naeris paugatades ja vilistades viskas ta oma terava, pisikese metallsüdame nagu joovastuses kaugelle kevade uttu, kust seda enam keegi üles ei leia. Ent tal leidis ikka uus ja uus nikkelist süda, tal oli neid lõpmata palju, ikka vastsed ja vastsed viskas ta enesest nagu priiskaja, nagu pillaja, neid raksatava naeruga saates surmahirmus värisevat ja elavat südant hoolimata ja kergesti läbistama.

Kuid püha on see surmahirmus värisev süda, püha on iga ta tukse, püha on iga ta värehtus ahastuses või rõõmus. Püha on selle ahastava ja väriseva südame omanik, kes süütu oma tegudes ja tahtmisel!

„Ei, täna ei tapa ma inimest!“

„Elagu inime kevades ja sõpruses!“

„Hurraa! Tormi!!!“ kuuldus kusagil kaugel kapteni häälel.

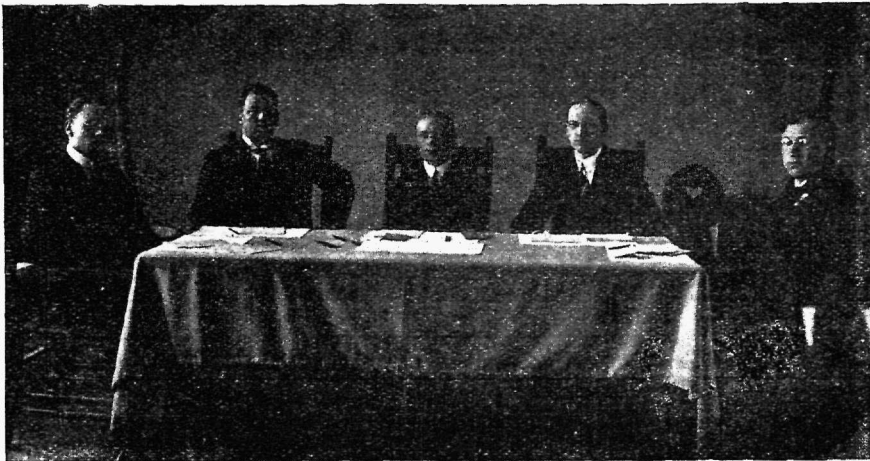
Tõusin ühes ahelikuga, jooksin mõõnast haaratuna, kuid komistasin mättale ja kukkusin maha. Veider aga näis see komistus ja kukkumine. Ma ei tuiklend nagu komistusest kukkudes, mu jalad kadusid äkki alt, käisid kindreist kokku nagu liigetega noad ja keha langes nagu kott nende otsa. Kukkudes tundus nagu oleks

TAVET MUTSU

TEAATRI KIRJANDUSE
JA TARVITUSTE KESKLAU
VABADUSE PLATS N°1

RAAMATUKAUPUS JA
LAENURAAMATUKOGU
KONETRAAT 1-78

TALLINN

Konverentsi juhatus ja sekretariaat: (pahemalt paremale) — S. Aaslava, sekretär (Eesti) Dr. phil. Y. Ruuth, abijuhataja (Eesti) B. Einberg's, sekretär (Läti) ja A. Dumbrys sekretär (Leedu).

10. ja 11. aprillil s. a. peeti Tartus ära Balti riikide üliõpilaskondade vaheline konverents, mille kutsus kokku Eesti üliõpilaskond ja millest võisid osa Soome, Eesti, Läti ja Leedu üliõpilaskondade esitajad; kutse oli saadetud ka Poola üliõpilaskonnale, kes aga kutse pääle mingit vastust ei saanud ega konverentsile ilmunud.

Nimetatud konverents oli esimene sellisena Balti riikides ja pani aluse osavõtivate riikide üliõpilaskondade omavahelisele koostöötamisele. Konverents käsitles puht akadeemilisi küsimusi, kuid konverentsi tähtsust hinnati ajakirjanduse ja osavõtjate poolt ka laiemas ulatuses — kui üht lüli Balti riikide lähene-mise ajaloos.

Konverentsi pääülesandeks oli ühenduse loomine Balti riikide üliõpilaskondade vahel, mis ka täiel nääral korda läks. Otsustati pidada perioodilisi konverentse, mille otsuste teostajaks üliõpilaskondade vaheline keskbüroo. Kokkuleppe järele moodustab ja peab üleval keskbüroo selle maa üliõpilaskond, kus viimane konverents peeti. Nii asutatakse esimene keskbüroo Eestisse. Pääle selle innistas konverents lähene-mise ostarbel tarvilikus informatsiooni organite ellu kutsumise ja võttis vastu rea otsusi läbikäsimise elustamise, ülikoolide ja diplomide tunnustamise, õppevahendite muretsemise, spordi ning karskustöö küsimuste kohta.

Üleüldiselt lõppes konverents hääde tagajärgedega, andes lootust üliõpilaskondade koostöötamiseks ka tulevikus.

K. K—ä.

pää kehast eristund, hoost haaratuna nagu jalgpall kaugele eemale lendand, keha aga ise kuhugi teadmata kadund. Mul oli ainult suur, suur pää ja pääle selle ei midagi. Samal hetkel aga valdas mu olemist tunne: me ei tahtnud üldse enam tõusta!

„Kes siis siin lähedal nii oigab? On keegi raskesti haavata saand?“ lüitas mu pääs küsimus.

„Miks need võõrad inimesed mind nii imeliku pilguga vahivad? Kes nad on? Mis nad tahavad? Vaadaku parem kes oigab, keegi on just praegu siin õige lähedal raskesti haavata saand!“

Mu pää läks ikka suuremaks ja suuremaks, nagu maja, nagu mägi, nagu maakera, ent siis järsku hakkas ta kahanema, ta sai ikka vähemaks ja vähemaks, sulas kui lumepall kevadise päikese käes, jäi lõpuks piskeseks nagu lingukivi, nagu liivatera, nagu tolmukübe, nüüd vast võis teda veel näha ainult suurekstegeva klaasiga — lõpuks polnud teda aga üldse enam nagu mind ennastki.

Kuid samal momendil hakkasin ma tundma uuesti oma keha ja pääd. See polnudki vast ehk tundmuste killastki, oli pigemini aimus oma elusolu üle. Aimasin kusagil oma keha, jalgu, käsi ja pääd, kuid kus ja mis nad olid, seda ei teadnud ma üsigi. Nad olid kui kusagil kaugele minust enesest, ma ise aga siin.

Mingi õõnes ruum tühises, kusagil allpool võrisesid rattad, peatasid pilguks, võrisesid jälle, peatasid

jälle ja võrisesid vastsetl. Võrina ja tühina lakates kuuludus nagu inimese hääli, kuid need kostsid nagu läbi sügava ja raske vee, või olid kõnelejate suud kinnimähit paksude villaste rätkutega, nad kõnelesid suu asemel nagu kõhust.

Viimaks lakkas rataste võrin ja õõnsa ruumi tühin pikemaks ajaks. Nüüd tundsin kuidas mind puudutati, aimasin oma kehatombu hõljumist üles-alla, ees ja taga aga käis paar tümpsuvaid jalgu, kelle tallad olid nagu pehmest kummist või paksust kalevist. Hõljumise lõppemise järele hakati mind kahtpidi raputama ja nüüd nagu torkas mind keegi mahedalt, laialt, magusalt, mis segunes nagu nõrga valuga. Kuid see nõrgenes ühes raputamise lakkamisega, jälle silmapilk hõljumist, siis jäeti mind rahule ja vaikusse. Aegajalt kuuludus ainult liipsivaid samme, järgnes veidralt valus torkimine, mis mind otse vihastas ja tigidaks tegi. Kuid lakkas seegi.

Ivakese aja pärast aimasin, et algas uuesti see hõljumine. Ent see oli hoopis isesugune, oli nagu tundmus lainetusest kantavat, ent need need lained olid mitme versta pikkused ning vesi, mis neid laeneid sünnitas, oli raske nagu tina, nii et tuul neid õige aegamisi üles löötsus. Olin kord sügavuses, sääl oli nii rahulik ja vaikne, siis hakkasin pikkamisi kõrgemale kerkima, lõpuks pikaajalise kerkimise järele harjale jõudes, kaotasin sääl kõrguses enesemärkamise nagu hoopis. Harilikult kuuludus siis ka liipsivaid samme sagedamini kui muidu.

Siin kõrguses alles hakkasin ma ka nägema pilte. Need kestsid aga ainult siin, sest laineharjalt allalaskudes tumenesid ja kaugenesid nad järgjärgult, valgusid laiali kui valkjas udu, kaotasid kontuurid ja hääbusid nägematuiks. Kuid ka siin kõrgustikul polnud neil ei mingisugu loogikat, nad esinesid ainult tükikestena, üks siit, teine säält, üksteisest põhjuseta läbipõimudes, segades ja ikka uutele ja uutele ma andes.

„O—o—o—h—h—h!“ oigas Vasar pääga verilombis põherdades, mis näis suur kui meri. Ja sihtis mulle püssiga paremasse silma.

KÕIGE ODAVAM OSTUKOHT

G. WEBER'I
RIIDEKAPLUS

TARTUS, SUUR-TURG 17

VÄLJAVALIK SUUR JA AJAKOHANE

„Püss on ju tühi!“ püüdsin teda naerda, kuid hirm valdas sedamaid mu pööraselt.

„Ole hää mees, ära lase, ole hää mees!“ palusin ärdalt ja püüdsin nutta, et ta kaastundmust oma pisaratega võita.

„Tuld!“ kõlas komando, välgatas tuhat tulukest ja kärgatas samapalju püsse hääletumalt. Kuul lõikas katki poodu nõõri. See kukkus varnast alla seina ääre kägarasse kui harmoonik, ajas enda siis sirgu ja tõusis ellu. Haarasin ta õlast, võtsin püssirihma ja poosin ta uuesti oksa. Ta näitas mulle oma musta keelt ja sülgas lirtsti seinale.

„Tere seltsimees!“ sõnas hiinlane ja ulatas käe, mille ainult roodu kokk vastu võttis, noaga õlast saadik maha lõikas, peeneks raius ja liha supikatla viskas, ise aga magusasti toorest käekonti närima hakates.

„Tere tulemast, Eesti pojad!“ sõnas poodud mees varnas rippudes ja öökulli silmadega mulle otsa vah-tides. Need silmad hakkasid imeväärset suurenema ja lähenema.

„Tulevad, tulevad!“ karjus hirmund lapsehääli ja hakkas heledasti naerma.

„Ma täna vist saan otsa!“ sõnas Heido, pistis plotski asemel padruni suhu ja süütas põlema. Laeng ei lõhkend.

Keerenski löi vang'i pääluu sogaks, kiskus ta riidesi lahti ja põrkas tagasi. Korjus oli naisterahvas.

„See oleks muuks otstarbeks kulund!“ hirnus kokk.

Poodu jõllitas esiti varnas silmi, tõmbas siis musta ripneva keele suhu ja sõnas:

„Tere tulemast, Eesti pojad!“

Ja laskis uuesti keele suust rippu.

Nii kordus see lõpmata. Näis kui oleks katkirebit mitu kinofilm, tükid segamini paisat, uuesti juhuslikult kokkuliimit ja aparaati säetud. Kuid need hääletumalt minust mööda viirastuvad pildid olid kaugel, nad sündisid ei millestki, iseenesest väljaspool mu tahtmist. Nad ei puudutand mind, ma olin erapooletu nende vastu.

Pikapääle aga tundus kui oleks hõljumine tasase-maks jäänd, pikaldased lained ei tõstnud mind enam nii kõrgele ja siis nägin end olevat lagedal ja künkliisel mäel. Jooksime tormi vaenlase ahelikule, see jooksis laiali, igamees ise kaare. Valisime neist igauks ühe ja olime kui hajijad hirmund põtrade kannul. Jooksin minagi kui verejanus shaakal oma elava saagi järele.

Seltsimeeste kisa ja kära kustus varssi mu kõrvus, püssipaugud kostsid kumedast kaugusest. Verejanu

Kreuks

üks silmapaistvamatest kommunistide tegelastest Eestis, kes kinni-võtmisel surma sai. Nagu pildilt näha, tuletab ta oma näolaadi ja ilme ning juukse kandmise poolest nii väga Trotskit meele. See on vist küll samasugunegi nähtus nagu Pöggelmann omal ajal teadlikult Bebelit välimuse poolest jäljendas.

aga põgeneva vaenlase järele meelitas mind aga veelgi rohkem kaugemale — kunni ükski hääli enam seltsi-meeste asukohast ei teatand. Olin pime ja kurt metsikust rõõmust oma vaenlast tagaajades.

Äkki märkas ma oma üksiolu ja jäin nõutult seisma. Kuulatin. Seltsimeestest polnud elumärki.

Vaenlane märkas mu kohklust, pööris ümber ja hakkas mulle kiiresti liginema. Olin oma tagaaju initsiatiivi kaotand ja hakkasin nüüd omakord ta eest põgenema. Nüüd oli ta kui vari mu kannul, ligines mulle kui paratamatu surm.

Leidsin suure künka, lasin selle taha ja hakkasin teda oma püssiga sihtima. Üle sihtraua nägin, et vaenlane juba samuti mätta taga lamas ja mind oma püssiga sihtis. Lasksin. Laskis. Kuulid põrkasid õhus plaksudes vastamisi kokku ja kukkusid, otsapidi üksteise sees, meie vahele maha.

Lasksin veel. Laskis vastu. Jälle põrkasid kuulid kokku.

Püssid said tühjaks. Padrunitaskud samuti. Nüüd tõusis vaenlane mätta tagant ja tormas mu kallale.

Parajani täägilöögi maani jõudes, komistas ta künkale ja kukkus selili mu ette maha. Püss lendas tal käest, kukal toksatas vastu kivi. Ta jäi uimasena lamama ega liigutand oimugi. Nüüd oli mu veri-vaenlane mu meelevalla alla antud.

Kui oma püssi ta lõõmiseks tõstsin, kihvatas kor-raga kõik pakitsev viha mu südames vaenlase vastu:

„Nüüd maksan kätte Heido, Vasara ja Muguri vere, nüüd maksan kätte oma vendade vere, õe ära-naermise ja isamaa eest!“

Juba pidi surmahoop langema, kui teras tääk järsku püssi otsas lõdvalt ja pikalt alla rippus nagu poodud mehe must keel.

Ja kuuldus seltsinatelt keelelt:

„Ära tapa! Vaata!“

Vaatasin oma verivaenlast ja nägin:

Sääl maas, mu ees lamasin mina ise, verine kukal vastu külma raudkivi!

(Lõpp)

Tallinna Vastastikku Vastutavate Ametnikkude Ühing

Rüütli tän. 6 — Rõnnetraat 15-48

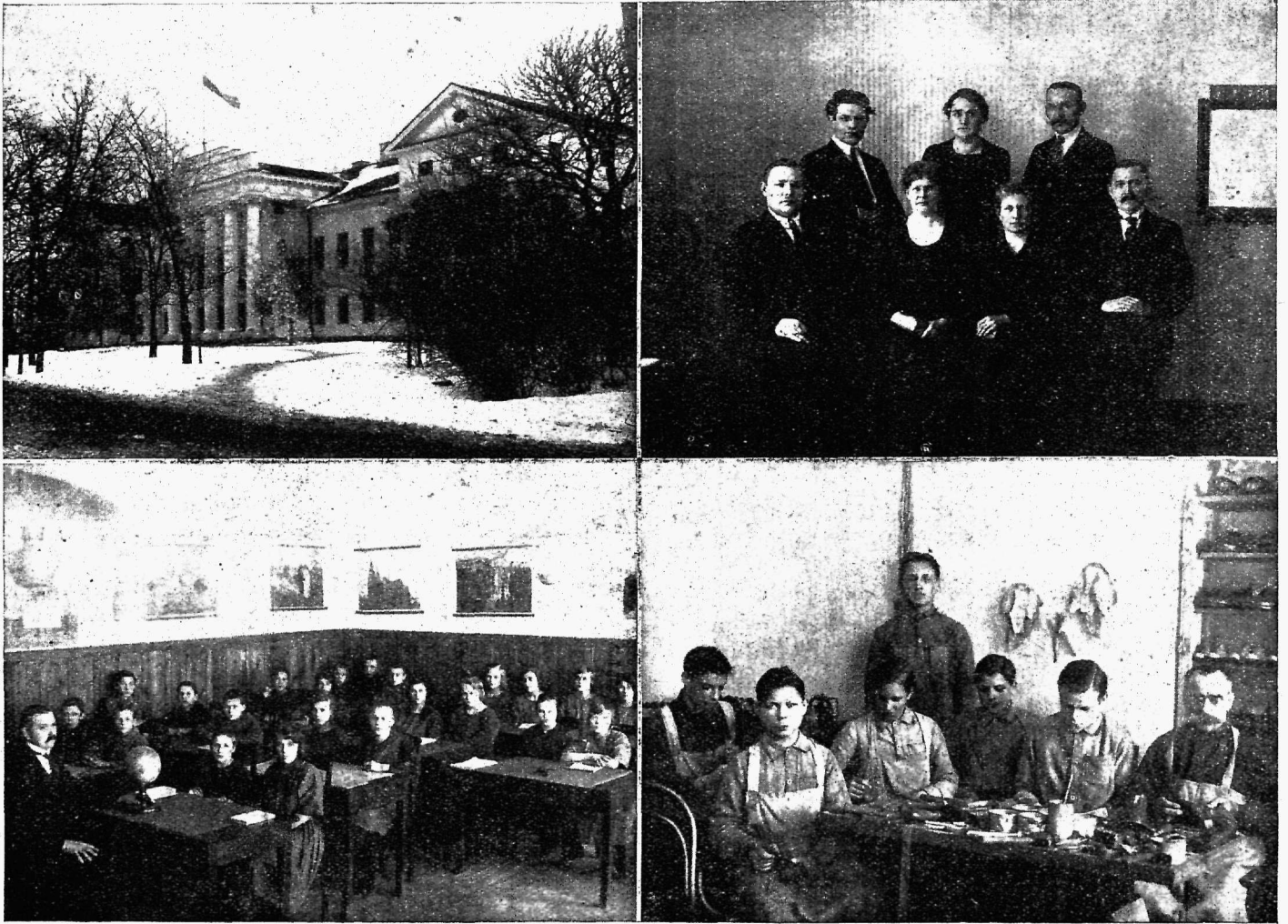
Annab vastutavaid ametnikke

alaliste ja ajutiste ametite pääle ja võtab nende kätte
usaldatud väärtuste eest vastutuse oma kanda

Ühing toimetab kaupade vedu oma autoga.

Hinnad äärmiselt mõõdukad

Piiskopp Plato nimeline laste kool U. Riisipere mõisas

Ülal pahemal: Laste kodu (eeskõlg), ülal paremal: kasvatajate grupp (is'uvad pahemalt poolt paremale) K. Kivi, A. Irtel, A. Novoselov, K. Pukk (seisavad), R. Kopelmann, E. Viiburg, A. Mätlik. All: (pahemal) õpetund, (paremal) kingsepa töökoda

Koduta laste eest hoolitsemine on alati seltskonnale tähtsaks ja isegi valusaks probleemiks olnud. Meil on sellest õnnelikult ülesaadud lastekodu asutamiseks U. Riisipere mõisa — Harju maakonda. See on ainuke suur sellesarnane asutus Eestis. Ta mahutab praegu ligi 200 vaese lapse ja seda arvu kavatakse veelgi suurendada.

Praegune kasvatus maja on välja kujunenud kasvatus majast, mis asus Tallinnas Pärnu maanteel ja mida vene häätegev selts üleval pidas. Pärast venelaste lahkumist läks asutus linnavalitsuse kätte. Haridusosakonna juhataja härra Veidermanni ja teiste hoolsal tegevusel saadi niikaugemale, et asutusele terve U. Riisipere mõis omandadi ja sellekohaselt ümberehitadi.

Kasvatus majja võetakse lapsi 8—16a. vastu ja sinna võivad nad kuni 18a. jääda. Selle aja jooksul katsutakse kasvandikuledele algharidust anda ja ka kindlat ametit õpetada. Ülesanne, mis palju oskust ja vaeva nõub, kui arvesse võtta, et suurem osa kasvandikudest tänavalt sinna tuleb. Seks otstarbeks on asutuse juures 6 kl. algkool, mis kõige uuemate kasvatus süsteemide järgi sisse on sketud. Pääle algkooli

lõpetamist on iga kasvandik, kui ta edasi õppida ei taha, sunnitud omale teatud tööala valima ja kindla ameti ära õppima, nii et kui ta asutusest lahkub, siis ise ennast ära elatada võib ja mitte seltskonnale raskuseks ei saa. Tööalade mitmekesisuse eest on hoolitsetud töökodade sissesäädmisega. Praegu tegutsevad juba kingsepa ja õmblus töökojad. Lähemal ajal kavatakse avada puutööstuse, lukusepa, raamatuköitmise ja korvipunumise töökojad. Pääle töökodade on asutuse juures juurevilja aed, triiphooned, lavad ja puukool, mida vilunud aiatöö instruktor juhatab. Suvel töötavad lapsed ka põllul ja heinamaal.

Olgu siin juures tähenatud, et lühikese aja tõttu kasvatus maja kaugeltki veel lõpulikult välja arenend ei ole, sest et kavatsused ja uuendused, mida juhatus üles säändnud, võimalustest ette on jõudnud, kuid võib kindlaste loota, et kui ka edaspidi sama järjekindlalt algatud teed käiakse ja üles-seatud sihtidele truuiks jäädakse, siis meie pea modernse kasvatus maja omame, kus mitmed sajad vaesed lapsed omale tõsise kodu leiavad ja austa-teks kodanikudeks võrsuvad.

A. K.

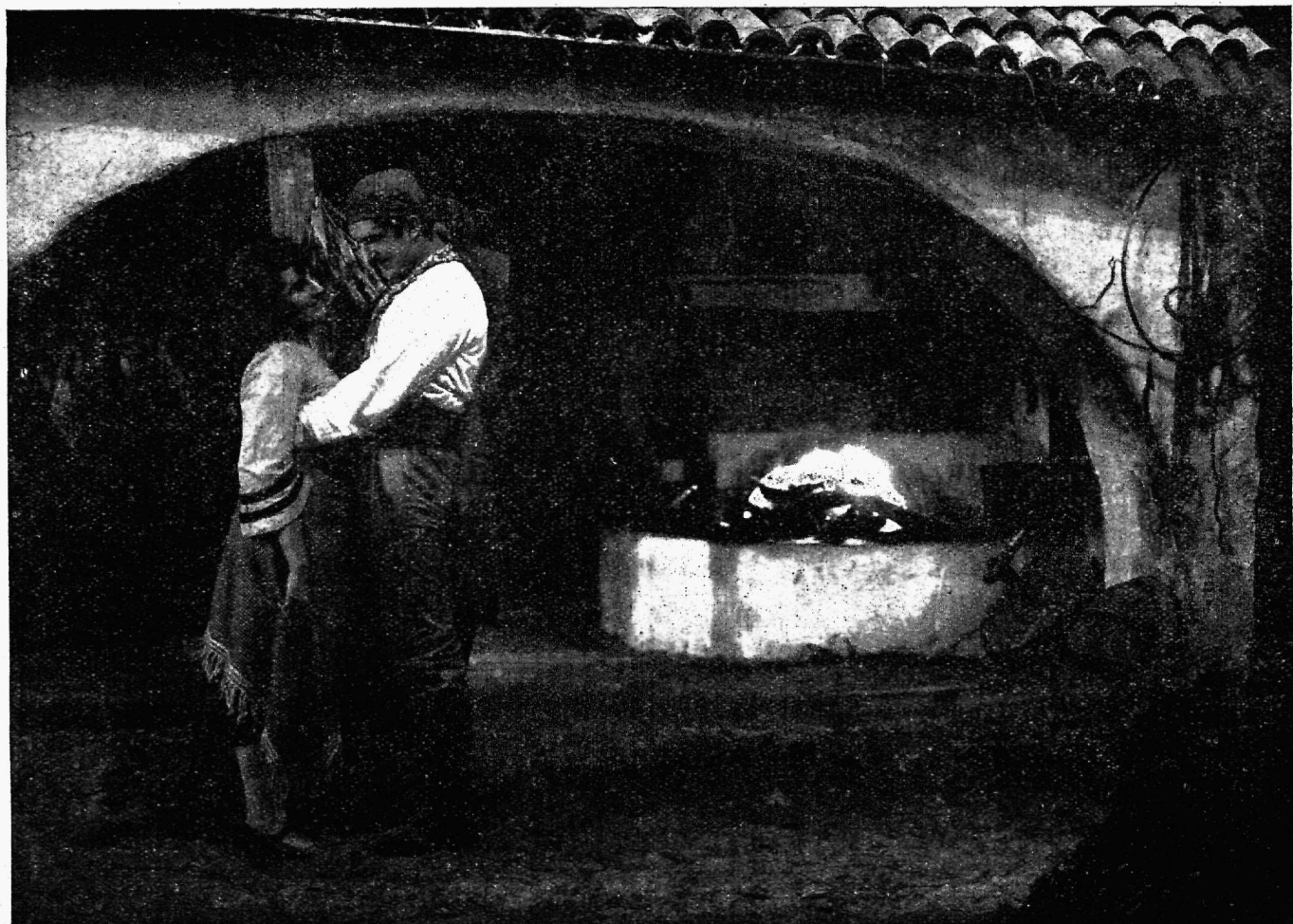
Ary Anso

Kino ülevaade „Roheline Manuela“

Oodatavamatest uudistest kino alal on varsi esietendusele tulev „Ufa“ film „Roheline Manuela“. Käesoleva sesongi nõrkade filmide keskel on ta eriti tähelepanuväärne, seda enam, et temas puuduvad tavalised kino trikid, kuna ta kujutab mustlaste elu ning südustik areneb Ungari mägestikus ning steppides ja näitlejad esinevad võltsimata loodustlastena. Filmi kallal on üle poole aasta hoolikat tööd tehtud ning ta on ettevõtjale hiigla summasid maksma läind.

Filmi artistidest võiks eriti märkida meie noort näitlejannat Ary Anso nimiosas. See on esimene kord, kus meie artist suuremas filmis sarnase eduga esineb, pääle „Ufa“ filmis, mille tarvitada on praegu kõige kuulsamad artistid üle terve Euroopa. Ary Anso debüteerib esimeses filmis üsna õnnelikult ning talle ennustavad kino resishöörid suurt tulevikku. Ta ongi juba angasheeritud suuremate filmide töösturite poolt, pääle teiste on teda kontrakteerind ka kuulsam filmide resishöör Joe Mai oma uue filmi pääosasse. Näitlejannal paistab olevat palju temperamenti, hääd maitset ning ta valitseb hästi oma keha ning müimika üle. Pole kahtlust, et temast areneb uus „kino-täht“.

Varemalt esines Anso lühemat aega „Eestonia“ näitelaval.

Stseen kõrtsi ees filmist „Roheline Manuela“. Ary Anso ja Wilh. Dieterle

Gustave Doré: Tüha Venemaa

(3 järg)

Andrease järel astub troonile Bruteslav, kirglik jahimees.

Brutes'avi järel astub troonile Bafresslav, suur sööja.

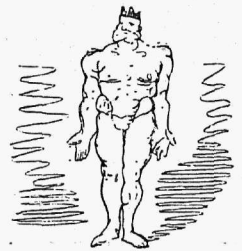
Bafresslavi järel astub troonile Brüllaff, suur kõnemees!

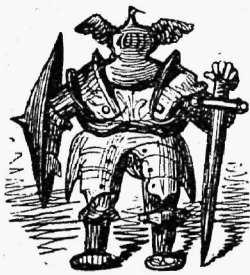
Brüllaffi järel astub troonile Viseslav, osav laskja.

Viseslavi järel astub troonile Hopsislav, suur hüppaja.

Hopsislavi järel astub troonile Muskulav, jõumees.

Muskulavi järel astub troonile Küraslav, ilus sõjamees.

Küraslavi järel astub troonile Nekishlav, suletutiga kübaral.

Nekishlavi järel astub troonile Schöpsislav, ilushabe.

Schöpsislavi järel astub troonile Kvarteslav, loomade söber.

Kvarteslavi järel astub troonile Acuislav, silmatorkija.

Acuislavi järel astub troonile Erotislav, meelitaja

ja pärast südamepurustaja.

Siis järgneb Sporteslav, suur rüütel.

Siia juure olgu tähendatud, et kõik need tsaarid oma pääülesandeks pidasid Konstantinoopolit võita ning pärast õnnetuid katseid surid nad kõik neerutõppe.

Tegev ja vastutav toimetaja (Verantwortlicher Redakteur) Albert Kivikas. Päätoimetaja ja väljaandja (Chef-Redakteur und Verleger) Carl Sarap. Druck: E. Gutnoff, Berlin SW 68, Alte Jakobstr. 144.

Akadeemilise / Rätsepatöökunsti / Edendamise Seltsi

Akadeemilised juurelõikuse kursused

end. Peterburi juurelõikuse akadeemia õpetaja, juurelõikusekunsti eriteatlas P. F. Metusala isiklikul juhatusel. Kursused on

päevased, õhtused ja kiires korras.

Kursustel õpetatakse põhjalikult riide juurelõikust, modeleerimist shurnaalidest, selgaproovimist ja väljatöötamist üleilma kuulsu koonus-seksionaal juurelõikuse õpemetoodi järele. Kursusi juhatab päälinna esimese klassi mees- ja naisrätseppade äride juurelõikajatest koosseisev komitee. Lähemad teated kursuste üle saadetakse välja maksuta.

Meeste ja nais-riiete elegantsed

LÕIKED valmistatakse kiirelt ja korralikult

Rüütli tän. 6, kõnetr. 2

Tellimiste vastuvõtmine kella 10-3-ni ja 6-8 õhtul.

B. Genss & Pojad, Kuumi ja Poe tän. nurgal

Päeva- ja vihmavarjud, jalutuskepid, naisterahvaste ja laste sukad, meesterahva sokid, laste trikoo-ülid, jupeluspüksid naisterahvastele ja meesterahvastele, meesterahvaste pesu ja kravatid

suures väljavalikus praegu päralt jõudnud ja müüb mõõdukate hindadega

KARL UNGER

Jaani tän. 8 TARTUS Telef. 5-57

Kunstraamafukõitmise spetsiaal kauplus

Erikaubad:

Adressmapid

Võoraseraamafud

Kirjufusmapid

Albumid j.n.e.

nahhkõites iga mustri järele.

MAX JOHANSON

Rätsepp-
meister Peeter-
burist

Võtab tellimusi vastu kõik-sugu meesterahva riide pääle

Suur saadetus inglisis kevade- ja suveriideid kohale jõudnud

TALLINNA, LÜHIKEJALG 6

VANNUTATUD MAAMÕÕTJA

L. JAKOBSENN

MAAMÕÕDU-KULTUURTEHNICA BÜROO

TARTUS

LOSSI TÄN. NR. 1

VÕTAB IGASUGUSEID MAMAÕÕTMISE, KAARDI-VALMISTAMISE JA LOODIMISE TÖID VASTU

Kuld ja hõbe asjade tööstus.

Kõiksuugu tunnikellade parandamine.

Hinnad odavad.

Ostan kulda, hõbedat ja kalliskive.

Uupaklikult

D. Lauri, Tartus, Vene tän. nr. 4.

Valmistage veini ise

Tartu keemia ja maitseainete tööstuse kunsti.

Veini ekstraktidest

Portvein, Madeira, Malaga, Muskaat, Tokay ja Cahores

Saada kõigist parematest kauplustest

Lihtne valmistamise viis ja kõige loomulikum maitse

En gros

Tartu Keemia ja Maitseainete Tööstus

TARTUS, Peeterburi tän. 35

O. Ü. „LUX”

Instalafioni materjal - Elektri motorid

Armatuurid

Valguse ja jõumasinate ülesseadmine ja parandamine

Tartus, Suur-Turg 3, tel. 44

Jul. Aberg, Tallinn, S. Karja tän. 5

Kohale jõudnud suures maitserikkas väljavalikus talve, ülikonna, palitu, kostümi, voodri riided ja mantlipüüsi.

Mõõdukad hinnad.

Parem ja odavam fink on
Albert Org'i kirjastuse

Tallinna, Viru uul. 8
„Rodu= ja fooliraamatud“

Seni ilmunud:

Samman: Eesti ülbised laulupidud
Samman: Jüri Vilms [19 aastasajal
Cervantes: Don Quijote
Mark Twain: Tom Sawyeri juhtumised
J. Swift: Guliweri reisid
Lamartine: Graziell
Lagerlöf: Vagajutud Kristusest
Hauf: Karabaan

Raamatud iluföites

Jalgratta tööstus ja kauplus
Tartus Riia tän. 24. - Telef. 134

Leonid Valois

Asutatud 1873 aastal.

Omas tööstuses ehitam uusi jalgrattaid, ja teen kõiksugu paranduse töid, kõige suurem väljavalik tagavara osad. - Pääle selle soovitan kõige kuulsamatest Saksamaa vabrikutest jalgrattaid, mis ka suure väljavalikus on olemas.

Töö korralik ja hinnad võistlemata.

Moodi-, pudu- ja pesuäri
VENN. LEPP

Kaubahoov 2 Tartu Telef. 4-81

En gros

En detail

Alaliselt ladus suures valikus saadaval:

meester. ja naister. pesu
triiksärgid - pikee ja zephir
trikoo- ja võrkpesu

Ujumise võimlemise trikood:

kindad, sukad, sokid
laste sukad ja sokikesed
kaelasidemed ja traksid
vihmavarjud ja jalutuskepid

Tenniskingad

kõiksugu moodi, pudu ja pesukaubad

Kaup kõrges häduses

Hinnad võistlemata

Cand. rer. merc.

Hans Märgens

Tallinn Suur Pärnu m. 16 k. 1

Raamatupidamise

üksikkursused

algus igal ajal

Rohu ja värvi kaubad - Õli ja
piiritus lakid - Kummi kaubad

Ülesvõtte tarbeid

Kosmeetika tarbeid

Eriala K. Niggol'i lõnga värvid.

Hinnad odavad

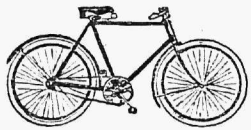
K. NIGGOL

Rohu ja värvi ladu.

::

Kauba hoov 3.

JALGRATAID

ja kõiki jalgratta osasid
võistlemata hindadega
soovitavad

J. Johanson & P. Pallo

Tallinna, Uustän. 7

Jalanõude äri

August Malter
Tallinna, Suur-Karja tän. 2

Suur väljavalik moodsaid kingi
ja saapaid. Mõõdukad
hinnad

Liköörid ja napsid
o. ü.
„VERITAS”

Tallinna
Dunkri tän. Nr. 4

1922 a. 7 kuldaurahaga kroonitud.

Betoon-asbest ehit. o/ü. Venn Särg ja Ko.

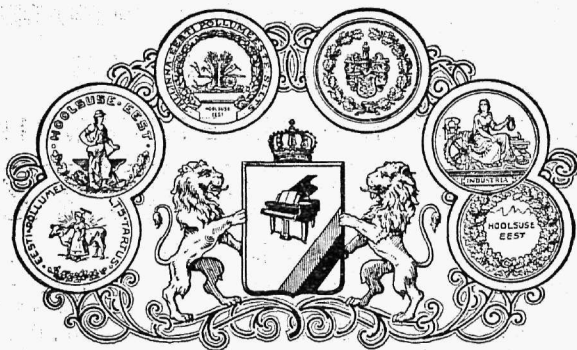
(KALEV)

TARTUS

Promenaadi tän. 2 – Kõnetraat 78

Soovitab oma tehasest:

Igasuguseid tsement-, betoon, ehitusmaterjali, nagu:
katuse-, ehitus-, parkettkive, trepiastmeid, kaevu
kanalisatiooni-, põllu torusid, kõnnitee platesid jne.

OSKAR HEINE

Klaveri vabrik, Tartus, Tähe tän. 114

Ameerika kuulsad jalanõud
„TEDDY“ värvilised ja lakknahast
„SHIMMY“ ja ka teistes fassongi-
des. Tuntud häädues moodsad
KINGAD. Hästi vastupidavad
SANDAALID, saadaval jalanõu-
de tööstusest ja kauplusest
A. JOSSET, Rüüni tän. 4,

asut. 1895. a.

P.S. Suur valik nai-
ster. sukkadest
müük õige odavasti.

Shokolaadi - kompveki ja biskviidi tehas

R. KLAUSSON

TALLINNA

Toomwaestekooli tänav nr. 1 Kõnetr. 19-05

Soovitab oma tehases valmistatud kõiksugu karamell, mompansje ja shokolaadi
kompvekke ja biskviiti. - - - Müügil igas suuremas äris kogu Eestis.

Tarvitajad, nõudke ainult neid ja Teie ei kahetse!

Kummid igalpool esimesel kohal

Pääladu Eestis:

Chr. S. Oja, Tallinna, Kuninga tän. nr. 2

Kõnetraat 19-61. Tel. adr. Confipnen-Tallinna

Saapakauplus

AUG. TUTT

TALLINN, Väike Karja tän. № 1.

Soovitab oma töökojas kui ka väljamaal valmistatud moodsaid ja vastupidavaid

jalanõusid

naistele, meestele ja lastele.

Kõige odavam ostukoht!

A/S. RÄPINA PABERIVABRIK

LEO MIRWITZ

Kauplused ja ladud:

TALLINNAS

Maakri tän. 4

TARTUS

Uueturu tän. 15

PÄRNUS

Nikoli tän. 6

Koolivihud 2½ margast pääle, kirjut. materjaalid, pakk. paber ja pab. kotid / *Jällemüüjatele suured %/0 %/0*

Sandaalide Vabrik

„Linda“

Suur Tartu m. nr. 42

Mehaanika-, jalgrataste ja automobiilide tööstus ja kauplus

TARTUS, Rütli tän. 11, tel. 654.

Soovitab oma ladust jalgrattaid ja kõiki jalgratta osasid ja kummisid parematest ja kuulsamatest vabrikutest, võistlemata odavate hindadega. Ühtlasi võtame vastu kõiksugu jalgratta, mootorratta ja automobiilide ja emaileerimisi, parandusi. Töö korralik ja hinnad mõõdukad.

Austusega

Firma ED. OTSING.

MOODI ÄRI

KUNINGA TÄN. Nr. 4

Igaks hooajaks elegant kübaraid
Kõiksugu kleidi garnituure / Alati
suures valikus eht reierid ja näo
loore / Talveks kraed ja muhvid

Aupaklikuit **R. VIIDERMANN**
TALLINNAS, KUNINGA TÄN. 4

TARTU EESTI MAJANDUSE ÜHISUS

TARTUS, Holmi tän. 12-18 telef. 10
omas majades

Kõige
vanem selle-
sarnane asutus Eestis

Kõige kasulikum põllu-
tarbeainete sisseostu koht

Ladus alati: kunstväetusained
põllutööriistad, raud, teras,
raud ja terasriistad, ehi-
tusmaterjaal, määrde-
õlid, masinarihmad
j. n. e.

TARTU EESTI MAJANDUSE ÜHISUS

TARTUS, Holmi tän. 12-18

Carl Müller

TALLINNA, Pikk tän. 6

K./Ü. „Union Syndikat“ esitaja
Hamburgis

Vili, jahu, suhkur ja
igasugu koloniaalkaup

Kõigesuuremate
Czecho-Slovakia
manufaktuurvabrikute pääesitus.

Concentra-töökodade pääesitus:
Nürnberg: maja ja köögitarbed
ca. 30 esimesejärgu vabrikud.

Müük ainult suurel arvul.

S Ü S T E

eelolevaks suvitusajaks soovitab

A/S. «MASSOPRODUKT»

TALLINNAS, S.-TARTU
m. Nr. 61d ~ ~ ~ kõnefr. 18-96

Vabrik valmistab süste 7-mes tüübis
1923 aasta hooaja uudis:

KORTSPAADID (kokkupandavad süstad)

kokkupandult kergesfi transporeeritavad,
kannavad kahte inimest, kaaluvad kõigest 45
naela. ~ Palume meie väljapanekufega näifu-
sel tutvuneda! ~ Hinnakirjad nõudmise pääle.

A.S. Hans Koch A.S.

Tallinn, Vene tän. 11-a

Telefon 22-44 Postkast 156

**Sõiduautode, veoautode ja mootorrataste
ladu ~ Autotarbed ~ Autokummid**

Päeesitaja Eestis:

Mannesmann-Mulag, 3 kuni 5 tonnilised veoautod, palkide veoautod, ümberlükatavad veoautod ja omnibussid — **M. A. N. Maschinenfabrik Augsburg-Nürnberg**, 2 kuni 2 $\frac{1}{2}$ tonnilised veoautod, tulepritsid — **Hansa-Lloyd**, kergeveoautod, sõiduautod — **Protos**, sõiduautod, kinnised veoautod — **Austro-Daimler**, sõiduautod — **Austro-Fiat**, sõiduautod — **Puchwerke Akt.-Ges.** — **Wilhelm Wippermann jr.**, Hagen — **Thegood Maxwell**, Detroit Michigan U.S.A., sõiduautod — **D-Rad**, mootorjalgrattad — **Evans**, kergemootorratas — **WD Hanomag**, Traktorid — **Hermann Koebe**, tulepritsid, tuletõrje tarbed

„ERIKA“ Tõnnisson'i venn.
seemne- ja aiatööriistade kaupl.

Tartus, Suurturg nr. 2

soovitab: häid idanevaid ja õigetes sortides aiavilja-, loomatoidujuurikate-, lillede-, ristikeha-, timoti- ja teisi heina-

SEEMNEID

Aiatööriistu: labidaid, maakaevamise harke, rehasid, köblisid, oksalõikamise saage ja -kääre, aedniku nuge, kastmise, kanne, õunakoormise masinaid, marjapresse laste aiatööriistu jne. viljapuude pritsimiseks automaatpritsse „Holder“ ja käsipritse

Kätteõudnud Venemaalt: Muromi, VäsNIKovi, Neshini ja Kastekindel

kurgiseemneid

Puukoolist: Viljapuid ja marjapõõsaid

Abikauplused: **Viljandis**, A. Rennit, Tartu uul. 15-a;
Valgas, „Kultuura“, Moskva uul. 27;
Elvas, „Central“;
Võrus, S. Songi raamatukpl.;
Nõmmel, M. Neumann, Pärnu mnt. 93

Hinnakiri hinnata

Iseseisev pilkeleht

„SÄDEMED“

ilmub järjekindlalt 2 korda kuus

K. A. Hindrey ja O. Krusteni toimetusel

„SÄDEMED“

on esimene suurem ja kõige loetavam ilukirjandusline pilkeleht Eestis.

„SÄDEMED“

on rikkalikult fäidefud karikatuurifega päeva sündmustest.

„SÄDEMETE“ kuulufushind: $\frac{1}{16}$ lhk. 250 Emk. — $\frac{1}{8}$ lhk. 500 Emk.
 $\frac{1}{4}$ lhk. 1000 Emk. — $\frac{1}{2}$ lhk. 2000 Emk. — 1 lhk. 4000 Emk.

Tellimishind: Kuus 45 mrk., ise talitusest ära viies 40 mrk.

Üksik number 25 mrk.

Tellimisi võtavad vastu kõik E. W. postkontorid

Aadress: „SÄDEMED“ TARTU

Lugege enne suvituskoha valikut

„Viru suvitusrand'a“

Täielik Viru ranna suvituskohtade kirjeldus hulga piltidega. Hind 60 marka. Saada kõigist raamatukauplustest

AXEL MUSSO

TALLINNA / PIKK UUL. 13

RAUD- JA TERASKAUBAD, Ehitusematerjal / INGLIS, ROOTSI, SAKSA JA SOOME WABRIKUTE TÖÖRIISTAD / KÖÖGI, LAUA, HABEME JA TASKUNOAD, KÕIKSUGU KÄÄRID JUUKSELOIKAMISE MASINAD JA HABEMEAJAMISE APARAADID / JAHIPÜSSID JA LIHTREVOLVRID
AUTOMAATPÜSTOLID: BROWNING, F.N., SINGER, STOCK, W.D.M., BAYARD, SCHMEISSER JA SAUER & SOHN JAHI JA REVOLVRITE LASKEMOON / IGASUGU SPORDIABINÕUD: LIURAUAD, SUUSAD, LIUKELGUD, TENNISPALLI LÕOJAD JA PALLID, JALAPALLID, KÕIKSUGU KERJEJÕUSTIKU TARBERIISTAD / KALAPÜÜGI RIISTAD / WAHARIIE, GRANITOL JA LINOLEUM

A.-S. „HELIOS“

Apteegi- ja kosmeetikaainetega kauplemise, keemia-
farmatsöitliste präparaatide valmistamise, arstirohtude
ja tehniliste taimede kasvatamise ja ümbertöötamise selts

Rohukauplus, päevapildi materjali ladu ja pääkontor:

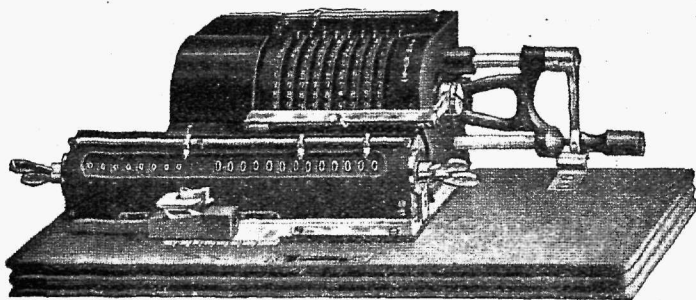
TARTUS, Promenadi tän. 7

Telef.
5-62.

Vabrik ja katsepõllud:

TARTUS, Uus-Savi tän. 1

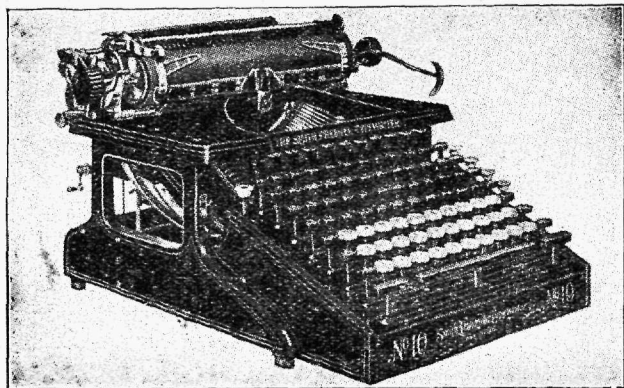
Telef.
2-30.

Kantselei tarbeained, paber-,
kirjutus- ja joonistusmaerjalid

Philipp Schaefer

Harju uul. 21 Tallinna Kõnetr. 12-12

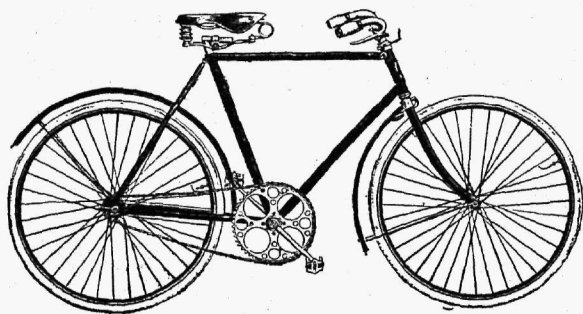

Soovitatav:

Kirjutus-
Kõiksugu Arve- } Masinaid
Stenophon etteütlus-
Tulekindlaid Rohkakappe
Paljundamis aparate
Büromööblid

j. n. e.

Õmblusmasinad, kudumisemasinad

jalgrattad

õhugummid ja mantlid,
koorelahutajad

Tõlutöömasinad ja kõik nende
::: masinate tagavara osad :::

Õmbulusmasinad on minevaastasel Tallinna näitusel — kõrgema auhinnaaga, kuldaurakaga, kroonitud

Kr. Saar & Co., Tallinnas

Osakonnad: Tartus, Rakveres, Jõhvis

G. F. BELJAGIN'I

TEE

HIINAST IMPORTEERITUD,
KÕRGES HÄADUSES,
AROOMILINE

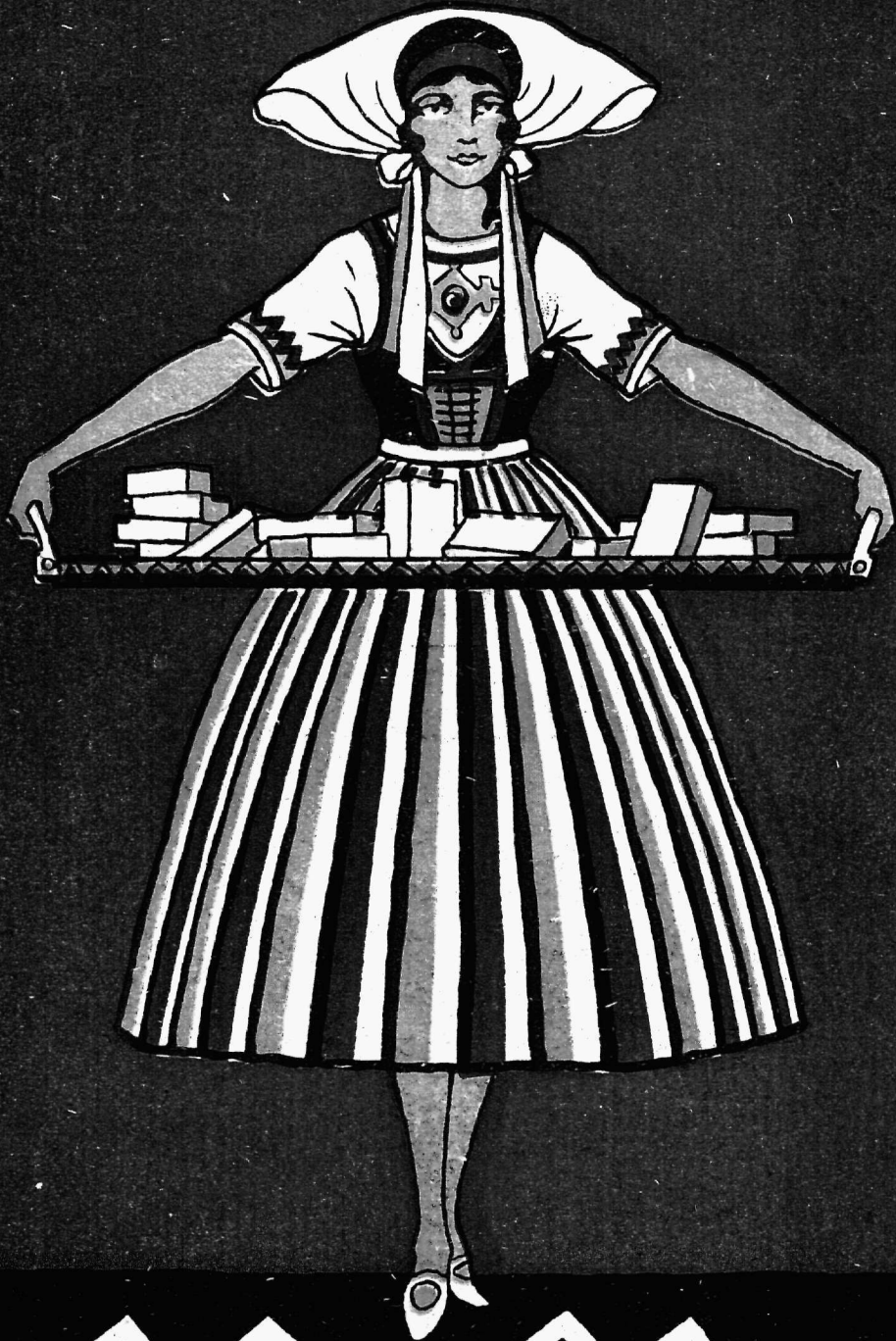
Etikett Kaub- ja Tööstusministeeriumi
poolt kinnitatud

KAUBANDUSKONTOR
G. F. BELJAGIN, TALLINNAS

VANA TURG Nr. 1, KÕNETRAAT 4-81

5

ASTORIA A/S
TALLINN
PABERROSSID,
TUBAKAD.